

UNIVERSITETI I MITROVICËS “ISA BOLETINI”

FAKULTETI I EDUKIMIT

PROGRAMI FILLOR

PUNIM DIPLOME

Bardha Ibishi

Mitrovicë, 2020

UNIVERSITETI I MITROVICËS “ISA BOLETINI”

FAKULTETI I EDUKIMIT

PROGRAMI FILLOR

PUNIM DIPLOME

**NJË STUDIM KRAHASUES MIDIS ARSIMIT
KOSOVAR DHE AMERIKAN**

Mentori:

Prof. Ass. Dr. Edita Bekteshi

Kandidatja:

Bardha Ibishi

Mitrovicë, 2020

**UNIVERSITY OF MITROVICA “ISA BOLETINI”
FACULTY OF EDUCATION**

DIPLOMA THESIS

**A COMPARATIVE STUDY BETWEEN
KOSOVAR AND AMERICAN EDUCATION**

Mentor:

Prof. Ass. Dr. Edita Bekteshi

Candidate:

Bardha Ibishi

Mitrovica, 2020

UNIVERSITETI I MITROVICËS “ISA BOLETINI”

FAKULTETI I EDUKIMIT

PROGRAMI FILLOR

PUNIM DIPLOME

Lënda: Gjuhë angleze

Titulli i punimit: Një studim krahasues midis arsimit kosovar dhe amerikan me theks të veçantë në edukimin fillor

Emri dhe Mbiemri: Bardha Ibishi

Statusi i Nxënësit: I rregullt

Numri i Amzes (ID Regjistri): 1606011053

Niveli i Studimeve: Bachelor

Programi i Studimeve: Fillor

Mentori i punimit: Prof. Ass. Dr. Edita Bekteshi

Aprovuar prej komisionit:

1. Edita Bekteshi, Prof.Ass.Dr. _____, mentor
2. Emri Mbiemri dhe Titulli _____, anëtar
3. Emri Mbiemri dhe Titulli _____, anëtar

Data e aprovimit: _____

DEKLARATË

Deklaroj se punimi im i titulluar: “Një studim krahasues midis arsimit kosovar dhe amerikan me theks të veçantë në arsimin fillor” është punë origjinale. Të njëjtin nuk e kam kopjuar nga asnjë punim të nxënësëve tjerë, apo nga ndonjë burim tjetër, përveç atyre burimeve të cituara në mënyrë të rregullt. Ky material, asnjëherë më parë, nuk është botuar i tëri.

FALËNDERIM

Për përfundimin e punimit të diplomës dua të falënderoj të gjithë ata, që në një mënyrë ose tjetër më ndihmuan gjatë këtyre katër viteve të kohës së studimeve si dhe gjatë fazës së punimit dhe mbrojtjes së temës të diplomës.

Falenderim i veçantë shkon për profesoreshën time shumë të dashur dhe mentoren: **Prof. Ass. Dr. Edita Bekteshi**, e cila, me këshillat dhe sygjerimet e saj më mundësoi që këtë punim ta përfundoj në mënyrën më të mirë të mundshme. Falënderoj gjithashtu kolegët, shoqërinë, miqtë dhe të gjithë ata me të cilët pata rastin të njihem dhe bashkëpunoj gjatë këtyre vite të studimeve. Për fund një falënderim i veçantë shkon për familjen time për përkrahjen e pakusht, morale dhe financiare që më kanë dhënë gjatë gjithë viteve të studimeve dhe posaçërisht gjatë kohës së punimit të diplomës.

Përherë falenderuese,

Bardha Ibishi.

PËRMBAJTJA

DEKLARATË.....	IV
FALËNDERIM.....	V
1. HYRJE	X
1.1 Qëllimi dhe objektivat e hulumtimit	13
1.2 Sistemi i arsimit në Kosovë.....	14
1.2.1 Qëllimet e arsimit parauniversitar në Kosovë	15
1.2.2 Organizimi i sistemit të arsimit parauniversitar	16
1.2.3 Tekstet shkollore dhe mjetet e tjera mësimore	17
1.2.4 Sistemi i financimit.....	17
1.2.5 Gjithëpërfshirja.....	18
1.3 Sistemi i arsimit në Shtetet e Bashkuara të Amerikës.....	18
1.3.1 Edukimi i hershëm në fëmijëri.....	19
1.3.2 Edukimi fillor dhe i mesëm i ulët.....	20
2. METODOLOGJIA	23
2.1 Pjesëmarrësit	24
2.2 Instrumentet.....	26
2.3 Mënyra e mbledhjes së të dhënave	26
2.4 Analiza e të dhënave.....	26
2.5 Aspekti etik.....	26
3. REZULTATET	27
4. DISKUTIME	36
5. KONKLUDIME DHE REKOMANDIME.....	38
7. LITERATURA	40

SHTOJCAT.....	43
---------------	----

LISTA E TABELAVE

Tabela 1: Të Dhënat Përshkruese të Variablave në Studim.....	26
Tabela 2: Kënaqshmëria e mësuesve kosovarë me kushtet dhe rregulloret e sistemit të tanishëm arsimor në Kosovë.....	34
Tabela3: Opinioni i mësuesve kosovar në raport me ndërrimin e sistemit aktual të Kosovës me atë Amerikan.....	36

LISTA E FIGURAVE

Figura 1: Gjinia e pjesëmarrësve	27
Figura 2: Përvoja në arsim.....	27
Figura 3: Institucioni në të cilin punoni.....	28
Figura 4: Me cilën klasë jeni duke punuar momentalisht.....	29
Figura 5: Zona në të cilën punoni.....	29
Figura 6: Numri i nxënësve në klasë.....	30
Figura 7: Ndjekja e trajnimeve për zhvillimin dhe përmirësimin e kurrikulave mësimore.....	31
<i>Figura 8: Puna në institucione arsimore jashtë vendi.....</i>	<i>33</i>
Figura 9: Kënaqshmëria e mësuesve kosovarë me kushtet dhe rregulloret e sistemit të tanishëm arsimor në Kosovë.....	34

Abstrakt

Edukimi nuk është vetëm një shkencë por një art. Gjatë gjithë shkollimit të fëmijëve, arsimi fillor është në një pozitë dominuese, por arsimi familjar luan një rol kryesor. Me histori, kulturë dhe kushte të ndryshme ekonomike ekonomike mes Kosovës dhe Amerikës, formimet e arsimit familjar po japin një ndikim të madh. Niveli i lartë amerikan i kultura dhe arsimit përcakton gjithashtu Shtetet e Bashkuara liderin botëror në shkencë dhe teknologji. SH.B.A. jo vetëm që ka avancuar sistemin arsimor, por arsimit i përparuar familjar, dhe konceptet e tyre të përparuara arsimore dhe qasjet e mësimdhënies janë në përputhje me këtë që ne mund të mësojmë nga sistemi i arsimit Amerikan në shumë aspekte.

Qëllimi i këtij hulumtimi ishte që të gjejë dallimet dhe ngjashmëritë në mes të sistemit arsimor amerikan dhe atij kosovar, pastaj nëpërmjet pyetësorit të realizuar me mësuesimdhënës të kuptohet se a janë të kënaqur mësuesit kosovarë me sistemin e tanishëm arsimor në vendin tonë, cilat janë pakënaqësitë e tyre dhe të mësohet se a janë të gatshëm mësuesit kosovarë të përdorin praktikatat e përdorura në shkollat amerikane për zgjedhjen e këtyre problemeve. Në këtë hulumtim ishin pjesëmarrës 20 mësuesimdhënës nga shkollat në Mitrovicë të cilët punojnë me klasat e ciklit të ulët (I-V). Pyetësori i përdorur në këtë hulumtim ishte kombinim i dy pyetësorëve, atij të OCED për planprogramet e shkollave të mesme të ulëta (2004) dhe atij të Kirk Johnson (2001) për edukimin multikulturor, me përqendrim në diversitetin, përkatësinë etnike dhe pluralizmin.

Për nxjerrjen e rezultateve nga këta pyetësor është përdorur Pako Statistike e Shkencave Shoqërore 20 në këto analiza: deskriptive, korrelacion dhe T-test. Rezultatet e hulumtimit na tregojnë se mësuesit kosovarë nuk janë të kënaqur me sistemin e tanishëm arsimor në Kosovë, dhe do të ishin të gatshëm të adaptonin praktikatat arsimore të përdorura në SHBA, pasi që mendojnë se zbatimi i praktikave të ndryshme që përdoren në këtë vend si fuqi botërore do të sillte shumë benefite për it kosovarë.

Fjalët kyqe: sistem arsimor, SHBA, Kosovë.

Abstract

Education is not just a science but an art. Throughout children's education, primary education is in a dominant position, but family education plays a key role. With different histories, cultures and economic conditions between Kosovo and America, family education formations are making a huge impact. The high American level of culture and education also defines the United States as the world leader in science and technology. The U.S. has not only advanced the education system, but advanced family education, and their advanced educational concepts and teaching approaches are consistent with what we can learn from the American education system in many respects. The purpose of this research was to find the differences and similarities between the American and Kosovar education system, then through a questionnaire conducted with teachers to understand whether Kosovar teachers are satisfied with the current education system in our country, what are the dissatisfactions of to find out whether Kosovar teachers are willing to use the practices used in American schools to solve these problems. This research was done with 20 teachers from schools in Mitrovica who work with lower cycle classes (I-V). The questionnaire used in this research was a combination of two questionnaires, that of the OCED for lower secondary school curricula (2004) and that of Kirk Johnson (2001) for multicultural education, with a focus on diversity, kombiethnicity and pluralism. The Statistical Package of Social Sciences 20 was used to derive the results from these questionnaires in the following analyzes: descriptive, correlation and T-test. The research results show that Kosovar teachers are not satisfied with the current education system in Kosovo, and would be willing to adapt the educational practices used in the US, as they feel that the implementation of various practices used in this country as world power would bring many benefits to kosovo nxënëss.

Keywords: education system, USA, Kosovo.

1. HYRJE

Kureshtja për të marrë informacione të reja është instiktive dhe e zakonshme për racën njerëzore. Siç tha edhe Erasmus dikur “Shpresa më e madhe e një populli qëndron në edukimin e duhur të rinisë së saj. Duke qenë se shoqëria në ditët e sotme gjithmonë e më tepër ka nevojë për kuadro të arsimuara që mund të mbijetojnë në botën e tanishme konkurruese, shumica e kombeve kanë filluar të vlerësojnë edhe më tepër nevojën e një qytetarie të arsimuar. Për më tepër, sepse arsimi është nxitësi më i madh i kulturës, sistemi arsimor i çdo vendi është një përfaqësim i historisë dhe vlerave të tij kulturore. Prandaj, megjithëse mund të ekzistojnë ngjashmëri midis sistemeve arsimore të vendeve të ndryshme, sistemi arsimor i secilit vend ka disa karakteristika unike që i japin këtij vendi një avantazh të shtuar në drejtim të zhvillimit të sistemeve të tij sociale, kulturore, politike dhe ekonomike.

Duke ditur rëndësinë që arsimi ka në zhvillimin e një kombi në njërën anë, dhe duke ditur rëndësinë dhe simpatinë që populli kosovar ka për SHBA-të, unë vendosa që të bëj këtë studim midis dy sistemeve arsimore në Kosovë dhe SHBA. Sektori i arsimit vazhdon të mbetet një nga sferat më të kritikuar dhe ndjeshme në Kosovë (Aliu, 2020).

Formimi i një sistemi funksionues arsimor është një sfidë kryesore posaçërisht për shtetet që dalin nga konflikte të armatosura. Në këto ambiente pas konfliktit, reforma në arsim konsiderohet aktivitet zhvillimi duke kontribuar në procese më të gjera të ngritjes së institucioneve dhe pajtimit në një perspektivë të ndërtimit të paqes dhe stabilizimit. Sistemi amerikan i arsimit konsiderohet si një ndër më të suksesshmet dhe më të zhvilluarat në mbarë botën, dhe SHBA-të njihen si shteti që shpenzon më shumë se çdo shtet tjetër për me mesatarisht 11,000\$ të shpenzuar për një (OECD,2010). Në anën tjetër, sistemi i arsimit Kosovar përballet me shumë vështirësi, duke filluar nga mungesa e infrastrukturës shkollore, mungesa e buxhetit të mjaftueshëm për trajnimin e mësimeve dhe sigurimi i materialeve të nevojshme për zbatimin e kurrikulave të reja mësimore, mos egzistimi i organeve kompetente për sigurimin e cilësisë e të tjera (Aliu, 2020).

Në vitin 2015 Kosova mori pjesë për herë të parë në testin ndërkombëtar PISA, ku u rendit në vendin e fundit në Evropë (OECD, 2015-2016). Duke qenë se në testin PISA çdo 40 pikë kanë

vlerën e 1 viti shkollim, it kosovarë janë 4 vite mbrapa ve në SHBA (OECD, 2017-2018). Në krahasim me Kosovën, në SH.B.A është një shoqëri e hapur që ka braktisur shumicën e praktikave të saj tradicionale për të adoptuar një epokë të re të reformave në arsim për të akomoduar natyrën e larmishme të kulturave që përbëjnë qytetarinë e saj (Zheng, 2003). Duke marrë parasysh këtë, sistemi arsimor amerikan i jep rëndësi jo vetëm dhënien e aftësive themelore siç janë leximi dhe shkrimi, por thekson edhe mirëqenien fizike dhe mendore të ve (Young, 2006) ndërsa sistemi arsimor kosovar kryesisht përqendrohet më pak në kreativitet, por i jep rëndësi nevojës për të transmetuar aftësitë e nevojshme të mbijetesës. Megjithëse është punuar shumë në përmirësimin e infrastrukturës, Kosova ende nuk ka arritur nivel të kënaqshëm të qasjes në institucione arsimore. Në Kosovë shkollat ende punojnë me ndërrime, e poashtu mungojnë hapësirat e mjaftueshme për siç janë kabinetet, laboratorët, punëtoritë për zhvillimin e aftësive praktike etj.

Nxënësit në disa vende dalin shumë më mirë në testet e arritjeve ndërkombëtare sesa nxënësit në shtete të tjera (Woessman, 2016). A është e gjitha kjo për shkak të ndryshimeve në atë që sjellin nxënësit me vete në shkollë, prejardhja socio-ekonomike, faktorët kulturorë etj? Apo sistemet shkollore janë ato që bëjnë ndryshimin? Vende të ndryshme kanë miratuar struktura institucionale shumë të ndryshme për sistemet shkollore. Cilësia e arsimit mund të përcaktohet në mënyra të shumta. Longanecker dhe Blanco (2003) e përcaktuan atë, nga kush dhe si mësohen nxënësit, dhe jo nga ato që mësojnë nxënësit. Arsimi zhvillon ekonominë dhe shoqërinë e një vendi; prandaj, është piketa e zhvillimit të një kombi (Hassan et. al., 2011). Arsimi ofron njohuri dhe aftësi për popullatën, si dhe formimin e personalitetit të rinisë së një kombi (Ya'acob, Gill et. al., 2011). Edukimi është shumë i rëndësishëm për suksesin e një individi në jetë sepse ai ka një ndikim të madh në tek njerëzit për të përmirësuar cilësinë e jetës së tyre. Në përgjithësi arsimi shihet si themeli i shoqërisë, që sjell pasuri ekonomike, prosperitetin shoqëror dhe stabilitetin politik. Statusi ekonomik dhe shoqëror varet nga edukimi i marrë nga individi pasi arsimi kontribuon në aftësinë individuale në menaxhimin e cilësisë së jetës. Mund të ndihmojë individin që të largohet nga varfëria, të ndërtojë shoqërinë harmonike dhe demokratike. Qëllimi kryesor i arsimit është të edukojë individët brenda shoqërisë, përgatitja dhe kualifikimi i tyre për punë në ekonomi, si dhe për integrimi i tyre në shoqëri. Arsimiti i shoqërisë përgatit të rinjtë për të

ardhmen në mënyrë që ata mund të formojnë gjeneratën e ardhshme të udhëheqësve të vendit të tyre. It duhet të jenë të pajisur me njohuri dhe aftësi të nevojshme për të marrë pjesë në mënyrë efektive si anëtar të shoqërisë dhe të kontribuojnë drejt zhvillimit të vlerave të përbashkëta dhe identitetit të përbashkët. Edukimi nënkupton të ndryshuarit e jetës së njeriut, në mënyrë që ai/ajo të jetë i aftë që të bëjë zgjedhjet e duhura në situata të caktuara. Roli i edukimit është i pashmangshëm në formimin e gjeneratave të reja që do të jenë në gjendje të zgjedhin problemet e mëdha që kanë kapluar shoqërinë tonë.

Edukimi i marrë nga nxënësit është ajo që formon identitetin e vendit, ku arsimit ka një ndikim thelbësor në jetë si mundësi për të fituar cilësi të mirë jetësore dhe identitet. Prandaj, arsimit cilësor është një koncept dinamik i ndryshimit dhe evoluon me kalimin e kohës dhe ndryshimet në kontekstin e social, ekonomik dhe mjedisor. Sipas Ross dhe Wu (1996), niveli arsimor i individëve të aftë për të menaxhuar cilësinë e jetës në kontekstin ekonomik dhe social varet nga arsimit i marrë. Përmes edukimit, individët mund të ndërtojnë vetëvlerësim midis tyre dhe të formojnë besimin për të përballuar sfidat e botës së sotme. Wehmeyer (1996) shprehet se edukimi është themeli i jetës së dikujt. Me qëndrueshmëri, individët janë të aftë të marrin zgjedhje, vendime dhe të bëjnë veprime që të çlirohen nga ndikimi i jashtëm ose ndërhyrja që nuk është e dobishme. Natyrisht arsimit ka një rol shumë të rëndësishëm në transmetimin dhe nxitjen e vlerave që përcaktojnë, nga ana tjetër, sjelljet, qëndrimet, reagimet specifike për qytetarët përgjegjës. Sipas Deni Hardianto (2005), dështimi i arsimit në formimin e identitetit kombëtar është për shkak të komponentëve në sistemin arsimor. Të gjithë anëtarët e shoqërisë përfshirë mësuesit, objektet arsimore dhe angazhimi i qeverisë duhet të përfshihen në përmirësimin e arsimit. Për shembull, mësuesit gjithashtu duhet të kenë një identitet të fortë dhe njëkohësisht angazhim të fortë në kultivimin e ndjenjës së identitetit të nxënësit. Qeveria duhet të luajë një rol të rëndësishëm në zhvillimin e vendit arsimi. Kjo përfshin sigurimin e arsimit të duhur, kujdesi për mirëqenien e mësuesve dhe të shmangia e përdorimit të arsimit si një medium politik. Në kontekstin e fëmijëve, arsimit mund të shihet si proces i vazhdueshëm i zhvillimit të tyre, në mënyrë që ata të praktikojnë dhe zbatojnë njohuritë e tyre si përgatitje në të ardhmen. Kështu, arsimit është aspekti kryesor i zhvillimit të çdo shoqërie moderne pasi nëse ka një deficit të njerëzve të arsimuar, atëherë shoqëria do ndalon përparimin e saj të mëtutjeshëm.

1.1 Qëllimi dhe objektivat e hulumtimit

Ideja për realizimin e këtij punimi më ka ardhur duke e ditur rëndësinë dhe ndikimin që SHBA-të si aleat i fuqishëm i vendit tonë kanë pasur në popullin tonë. Si rezultat i përkrahjes së vazhdueshme të popullit amerikan ndaj popullit kosovar, shumë prindër dhe familjarë inkurajojnë fëmijët e tyre të mësojnë gjuhën angleze apo edhe të studiojnë në Amerikë. Një ndër to ishte edhe familja ime e cila gjithmonë më ka inkurajuar duke më nxitur që të ndjek kurse të gjuhës angleze, madje në muajin maj kisha planifikuar që të kisha një vizitë 1 mujore në SHBA, ku planifikoja që të vizitoja institucione arsimore, në të cilat do të njihesha më mirë me sistemin dhe praktikatat e përdorura në shkollat amerikane. Siç e dimë, shteti amerikan është një ndër super fuqitë botërore në shumë aspekte si në ekonomi, industri, arsim e kështu me rradhë, prandaj vendosa që të bëj këtë punim/hulumtim krahasues në mes sistemit amerikan dhe kosovar të arsimit me fokus në arsimin fillor nga mosha 6 deri në 11 vjeç (nga klasa e I-rë deri në të V-të), dhe të hulumtoj më shumë rreth mundësive që sistemi amerikan të mund të aplikohet në vendin tonë. Gjatë këtyre muajve të punës së vazhdueshme, jam munduar që të gjej pikat e forta të sistemit amerikan të edukimit dhe përmes identifikimit të tyre të gjej mënyra se si ti përdorim ato në sistemin tonë të arsimit. Nga ky studim do të kuptojmë se cilat janë pakënaqësitë kryesore të mësuesve kosovarë ndaj sistemit tonë të arsimit, dhe se a do të përmirësonin këtë situatë praktikatat arsimore që përdoren në SH.B.A. Hulumtimi që do të bëj është hulumtim sasior, ku të dhënat do të mblidhen me anë të pyetësorëve, dhe pastaj do të nxjerrim dhe analizojmë rezultatet përmes Paketës Statistike për Shkencat Sociale (SPSS 20).

Objektivat kryesore të këtij hulumtimi janë:

- Të tregohet se a ka më shumë dallime apo ngjashmëri në mes të sistemit arsimor amerikan dhe atij kosovarë.
- Të kuptohet se a janë të kënaqur mësuesit kosovarë me sistemin e tanishëm arsimor kosovar.
- Të tregohet se a janë të gatshëm mësuesit kosovarë të përdorin praktikatat e përdorura në shkollat amerikane.

1.2 Sistemi i arsimit në Kosovë

Arsimi në Kosovë zhvillohet në institucione shoqërore dhe private. Duke filluar nga viti 1999, arsimi në Kosovë iu nënshtrua reformave në të gjitha nivelet: nga arsimi dhe edukimi parashkollor e deri në universitet. Këto reforma kishin për synim përshtatjen e arsimit në Kosovë sipas standardeve bashkëkohore evropiane e botërore. Si hap i parë i këtij sistemi të ri merret themelimi i **Departamentit të Arsimit dhe Shkencës (DASH)**, që përcillet me krijimin e infrastrukturës ligjore dhe profesionale, e cila duhet të lehtësojë reformimin rrënjësor të arsimit (sistemi 5 + 4 + 3-4 në arsimin e përgjithshëm dhe në atë profesional dhe Marrëveshja e Bolonjës në arsimin e lartë), si dhe me themelimin e **Ministritë së Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë** në mars të vitit 2002. Gjatë kësaj periudhe fillon të zhvillohet edhe sistemi privat i arsimit. Institucionet shtetërore të arsimit në Kosovë qeverisen nga Ministria e Arsimit Shkencës dhe Teknologjisë (MASHT).

Ligji për arsimin - Sipas ligjit, arsimi fillor dhe i mesëm në Kosovë është falas dhe financohet nga buxheti i Kosovës. Arsimi është i detyrueshëm për të gjitha moshat nga 6 deri në 15 vjeç. Ligji për arsimin u garanton arsimim të barabartë të gjitha komuniteteve në Kosovë.

Edukimi parashkollor - Sistemi i edukimit parashkollor ndahet në tri nivele :

- Çerdhja (për fëmijët e moshës 1-2 vjeçare),
- Kopshti (për fëmijët e moshës 3-4 vjeçare) dhe
- klasa parafillore (për fëmijët e moshës 5 vjeçare)

Arsimi Fillor dhe Arsimi i mesëm i ulët - Sipas Ligjit për arsimin fillor dhe të mesëm në Kosovë, Edukimi Fillor (1-5) dhe i mesëm i ulët është i obliguar për të gjithë. Shkollimi i detyruar fillon kur fëmija ka mbushur moshën 6 vjeç (mosha minimale e arsimit të obliguar). Sipas këtij ligji, shkollimi në institucionet arsimore me fonde publike është falas. Arsimi i mesëm i ulët është faza e dytë e arsimit bazë të detyruar dhe përfshin klasat 6-9, gjerësisht moshat 12 deri në 15 vjeç. Mësimi në shkollat fillore në Kosovë mbahet në pesë gjuhë: në gjuhën shqipe, serbe, boshnjake, turke dhe kroate.

Arsimi i mesëm i lartë, gjimnaze dhe shkolla profesionale - Arsimi i mesëm i lartë është organizuar në arsimin e përgjithshëm dhe në arsimin profesional. Arsimi i mesëm i lartë zgjat 3 ose 4 vjet varësisht nga programet arsimore të përcaktuara nga MASHT. Të gjithë it kanë të drejtë të ndjekin këtë nivel mbi baza vullnetare. Arsimi i mesëm i lartë ndahet në dy kategori atë të përgjithshëm dhe atë profesional. Arsimi i mesëm profesional, që nënkupton shkollat profesionale, si qëllim parësor përgatitjen e kuadrove për treg të punës, por ofron edhe mundësi të aplikimit në studime më të larta post sekondare dhe universitare. Ky lloj arsimi është organizuar në tetë tipe të shkollave, ku mësimi zhvillohet në disa profile.

Arsimi Special - Në bazë të ligjit për arsimin, në Kosovë të drejtën për arsim special e kanë ata fëmijë që nuk përfitojnë ose nuk kanë mundësi të përfitojnë mësimdhënie të zakonshme. Gjithsej në Kosovë janë 7 shkolla të arsimit special dhe 64 paralele me klasë të bashkangjitura të cilat mësimin e zhvillojnë në shkolla të rregullta (Portali Shtetëror i Kosovës, 2016).

1.2.1 Qëllimet e arsimit parauniversitar në Kosovë

Sipas ligjit për arsimin parauniversitar në republikën e Kosovës, qëllimet e arsimit parauniversitar janë:

- Zhvillimi i personalitetit, talentit dhe aftësisë mendore e fizike të it deri në potencialin e tij të plotë
- Avancimi i krijimit të njohurive themelore shkencore, shkathtësive të komunikimit, vrojtimit dhe shkathtësive analitike, kreativitetit, mëvetësisë dhe aftësive të ndërlidhura të mësimnxënies;
- Zhvillimi i respektit te i për të drejtat e njeriut dhe liritë themelore, si dhe për parimet e përcaktuara me Kartën e Kombeve të Bashkuara, me konventat përkatëse dhe në Kushtetutën e Republikës së Kosovës;
- Zhvillimi i respektit tek it për prindërit dhe mësimdhënësit, për identitetin kulturor, gjuhën dhe vlerat e komunitetit të tij, për vlerat e Republikës së Kosovës, për shtetin nga i cili mund të ketë prejardhjen dhe për respektimin e diversitetit;

- Përgatitja e it për jetesë të përgjegjshme në frymën e mirëkuptimit, të paqes, tolerancës, barazisë gjinore dhe në miqësi me pjesëtarët e të gjitha komuniteteve në Republikën e Kosovës, e më gjerë;
- Të zhvillojë te i respektin për mjedisin (LIGJI PËR ARSIMIN PARAUNIVERSITAR NË REPUBLIKËN E KOSOVËS, 2011).

1.2.2 Organizimi i sistemit të arsimit parauniversitar

Arsimimi parauniversitar dhe parashkollor organizohet përmes një kornize të mësimi tërë jetësor sipas niveleve të ISCED-it si vijon dhe në pajtim me fazat kryesore të Kornizës Kombëtare të Kurrikulimit:

- Niveli 0: Arsimi parashkollor (normalisht moshë zero (0) deri në gjashtë (6) vjeç, faza kyçe 0 dhe një pjesë e fazës 1 e KKK), i rregulluar me këtë ligj vetëm për moshën pesë (5) deri gjashtë (6) vjeçare (shkollë parafillore); përndryshe në përputhje me nenin 10 të këtij ligji;
- Niveli 1: Arsimi fillor që zgjat 5 vite (normalisht prej moshës gjashtë (6) vjeçare, pjesa e mbetur e fazës 1 dhe 2 e KKK);
- Niveli 2: Arsimi i mesëm i ulët që zgjat katër (4) vite (normalisht prej moshës dymbëdhjetë (12) vjeçare, faza 3 dhe 4 e KKK);
- Niveli 3: Arsimi i mesëm i lartë që zgjat tri (3) vite, varësisht nga kurrikulumi i përcaktuar nga Ministria (normalisht prej moshës pesëmbëdhjetë (15) vjeçare, faza 5 dhe 6 e KKK), përfshirë gjimnazin, shkollën e mesme profesionale, shkollën e muzikës dhe atë të artit, dhe
- Niveli 4: Arsimimi postsekondar në institucionet e arsimit dhe aftësimi profesional në periudhën një (1) deri dy (2) vite (zakonisht nga moshë tetëmbëdhjetë (18) vjeçare, specializimi passekondar në KKK).
- Programe të mësimi gjatë gjithë jetës për të rritur që mund të ofrohen në nivelet 3, dhe 4 të ISCED-it.

Shkollimi i detyruar fillon në fillim të vitit shkollor pas datës kur fëmija arrin moshën gjashtë (6) vjeçare që është moshë minimale për shkollimin e detyruar dhe përfundon në fund të nivelit 2 të ISCEDit.

Vijimi i shkollimit të detyruar nga ana e it, është përgjegjësi kryesore e prindit. Prindi i fëmijës së moshës së shkollimit të detyruar bën shkelje të ligjit, nëse nuk e regjistron fëmijën në shkollë publike, institucion aftësimi, shkollë speciale ose shkollë private të licencuar dhe të përshtatshme për moshën e fëmijës dhe për nivelin e mësimi, ose nuk bën aranzhime alternative për arsimimin e fëmijës me miratim nga Ministria, ose pa shkak të arsyeshëm, si është sëmundja apo ndonjë shkak tjetër i pashmangshëm, nuk i siguron fëmijës vijim të rregullt në institucionin arsimor në kohën e përcaktuar nga këshilli drejtues për fillimin e mësimi (LIGJI PËR ARSIMIN PARAUNIVERSITAR NË REPUBLIKËN E KOSOVËS, 2011).

1.2.3 Tekstet shkollore dhe mjetet e tjera mësimore

Me qëllim të sigurimit të cilësisë së materialeve që përdoren në institucionet publike arsimore dhe aftësuese, Ministria miraton tekstet shkollore dhe mjetet e materialet e tjera mësimore sipas këshillave të AKKSV-së, dhe sipas rregullave të prokurimit, hartimit, rishikimit dhe publikimit të cilat përcaktohen në një akt nënligjor.

Vetëm materialet e miratuara nga Ministria, mund të përdoren në institucionet publike. Këshillat drejtuese të institucioneve arsimore ose aftësuese miratojnë nga lista e miratuar nga Ministria, tekstet shkollore dhe mjetet e materialet tjera mësimore, sipas propozimeve të mësimdhënësve, për përdorim në institucione përkatëse. Tekstet shkollore të miratuara nga Këshilli drejtues në nivelet 1 dhe 2 ofrohen falas (LIGJI PËR ARSIMIN PARAUNIVERSITAR NË REPUBLIKËN E KOSOVËS, 2011).

1.2.4 Sistemi i financimit

Burimet e financimit të arsimit dhe aftësimi parauniversitar janë:

1.1. Granti specifik i arsimit si i bazuar në ligjin për financat e pushtetit local dhe ligjin për menaxhimin e financave publike dhe përgjegjësitë për të financuar nivelin minimal të standardeve të arsimit parauniversitar dhe duhet të alokohet për komuna në bazë të parametrave dhe standardeve të siguruara nga Ministria.

Të hyrat vetanake që gjenerohen nga institucionet arsimore dhe aftësuese, dhe financim shtesë nga granti i përgjithshëm komunal, varësisht nga mundësitë financiare të komunës (LIGJI Nr. PËR ARSIMIN PARAUNIVERSITAR NË REPUBLIKËN E KOSOVËS, 2011).

1.2.5 Gjithëpërfshirja

Qëllimi i qartë i këtij Ligji është që parimi i arsimit gjithëpërfshirës të zbatohet në Republikën e Kosovës si praktika më e mirë në përputhje me normat ndërkombëtare, si parashihen në Konventën e UNESCO-s për të Drejtat e Fëmijëve (1989), në Deklaratën e Salamankës (1994), Konventën e OKBsë për të Drejta të Personave me Aftësi të Kufizuara (2007) dhe në konventat apo rekomandimet e tjera përkatëse ndërkombëtare. Parimi i arsimit gjithëpërfshirës nënkupton se institucionet arsimore dhe aftësuese duhet të akomodojnë të gjithë fëmijët, pa dallim të kushteve të tyre fizike, intelektuale, sociale, gjuhësore apo të tjera dhe duhet të promovojë integrimin dhe kontaktin mes fëmijëve (LIGJI PËR ARSIMIN PARAUNIVERSITAR NË REPUBLIKËN E KOSOVËS, 2011).

Mbështetja përkatëse duhet të ofrohet bazuar në nevojat intelektuale të ve dhe ambientet e posaçme arsimore apo shkollat speciale arsyetohen vetëm pasi që nga vlerësimi i ekspertit del se nuk është praktike të regjistrohet ndonjë fëmijë në shkollën e rregullt publike apo në institucionin e aftësimin. Komunat marrin masa për të mbështetur përfshirjen e fëmijëve në shkolla të rregullta të komunës, përfshirë edhe themelimin e dhomave burimore dhe klasave të përshtatura për it me aftësi të kufizuara fizike, përfshirë ato ndijore. Sipas vlerësimeve individuale profesionale, komunat sigurojnë transport falas, të sigurt dhe të përshtatshëm për fëmijët me aftësi të kufizuara apo me vështirësi në mësim që ndjekin mësimet në shkollë komunale (LIGJI PËR ARSIMIN PARAUNIVERSITAR NË REPUBLIKËN E KOSOVËS, 2011).

1.3 Sistemi i arsimit në Shtetet e Bashkuara të Amerikës

Edukimi në Shtetet e Bashkuara të Amerikës ofrohet në institucione publike, private dhe mësim në shtëpi. Sipas të dhënave nga viti 2013, rreth 87% e ve të nivelit fillor ndoqën mësimet në shkolla publike, 10% në shkolla private dhe 3% u shkolluan nga shtëpia (CAPE, 2013). Sipas ligjit shtetëror, arsimi është i detyrueshëm në një interval moshe që fillon nga pesë deri në tetë

dhe përfundon diku midis gjashtëmbëdhjetë dhe tetëmbëdhjetë vjeç, në varësi të shtetit. Disa shtete lejojnë nxënësit të largohen nga shkolla në moshën 14-17 me lejen e prindërve, para se të mbarojnë shkollën e mesme; shtetet e tjera kërkojnë që nxënësit të qëndrojnë në shkollë deri në moshën 18 vjeçe (NCES, 2008). Arsimi publik (falas) zakonisht fillon nga kopshti deri në klasën 12, apo siç njihet me shkurtesën “K-12”. Arsimi fillor ka tendencë të përqëndrohet në aftësitë themelore të të mësuarit akademik dhe socializimit, duke i prezantuar fëmijët me një gamë të gjerë të njohurive, aftësive dhe rregullimit të sjelljes që u duhen për të pasur sukses në jetë - dhe, veçanërisht, në shkollën e mesme.

Arsimi fillor në Shtetet e Bashkuara (i quajtur edhe arsim elementar) i referohet shtatë deri në nëntë viteve të para të arsimit formal në shumicën e juridiksioneve, në shkollat fillore, përfshirë shkollat e mesme (NCES, 2015). Programet parashkollore, të cilat janë më pak zyrtare dhe zakonisht nuk janë të mandatuara me ligj, në përgjithësi nuk konsiderohen pjesë e arsimit fillor. Viti i parë i arsimit fillor zakonisht quhet “kopsht fëmijësh” dhe fillon në moshën 5 ose 6 vjeçe, ose vitet e mëpasshme zakonisht numërohen duke u referuar si klasa e parë, klasa e dytë dhe kështu me radhë. Shkollat fillore normalisht vazhdojnë deri në klasën e gjashtë, të cilat it i plotësojnë normalisht kur janë në moshën 11 ose 12 vjeç. Disa shkolla fillore diplomojnë pas klasës së 4-të ose të 5-të dhe nxënësit të cilët kalojnë në një shkollë të mesme. Shtetet e Bashkuara kanë një sistem arsimor mjaft të decentralizuar. Ndryshimi i dhjetë (1791) i Kushtetutës së Sh.B.A-së (1787) thotë: "Fuqitë që nuk u janë deleguar Shteteve të Bashkuara me Kushtetutë, dhe as nuk janë të ndaluara nga ato për Shtetet, u janë rezervuar Shteteve përkatësisht, ose njerëzve." Prandaj, autoriteti i përgjithshëm për të krijuar dhe administruar shkolla publike është i rezervuar për shtetet. Nuk ka një sistem shkollor kombëtar dhe nuk ka ligje kornizë kombëtare që përcaktojnë kurikula ose kontrollojnë shumicën e aspekteve të tjera të arsimit. Qeveria federale, megjithëse luan një rol të rëndësishëm në arsim, nuk krijon ose licencën shkolla ose qeveris institucione arsimore në asnjë nivel.

1.3.1 Edukimi i hershëm në fëmijëri

Edukimi i hershëm në Shtetet e Bashkuara vjen në një larmi formash, duke përfshirë shkollën e çerdhes, parashkollorin, qendrat e kujdesit ditor, parashkollorin dhe kopshtin e fëmijëve. Ky sistem gjithashtu përfshin “Head Start”, një program për zhvillimin e fëmijëve të financuar nga

federata që u shërben fëmijëve me të ardhura të ulëta. Programet Falas “Head Start” ofrohen për fëmijë 3- dhe 4 vjeç nga familje me të ardhura të ulëta. Programi i parë i leximit të hershëm siguron fonde federale për të përmirësuar përmbajtjen mësimore në mjediset e hershme të edukimit të fëmijërisë, duke ndihmuar kështu që fëmijët të fillojnë kopshtin e fëmijëve me aftësitë gjuhësore dhe shkrim-lexuese të nevojshme për suksesin e mëvonshëm akademik. Në përgjithësi, 64 përqind e moshave 3- deri në 5 vjeç janë regjistruar në arsimin e hershëm të fëmijërisë dhe 52 përqind e këtyre fëmijëve ndjekin programe ditore. Shumica e 5-vjeçarëve ndjekin kopshte publike falas. Shumica e shkollave fillore publike ofrojnë arsim falas në kopsht, dhe madhësia mesatare e klasës është 20 . Pothuajse të gjitha kopshtet e shkollave publike raportojnë se mësuesit lexojnë histori me zë të fëmijët çdo ditë. Shumica gjithashtu rregullojnë që nxënësit të angazhohen çdo ditë në vrapim, ngjitje dhe aktivitete të tjera të aftësive motorike; zhvillimi i gjuhës, loja dramatike, artet, zanatet dhe muzika; dhe lojë falas.

1.3.2 Edukimi fillor dhe i mesëm i ulët

Sipas U.S. Department of Education, arsimi fillor (fillor) dhe i mesëm përfshin dymbëdhjetë vite akademike, ose klasë. Sidoqoftë, organizimi i arsimit fillor dhe të mesëm ndryshon në rrethet dhe shtetet shkollore. Në përgjithësi, nxënësit kalojnë nga gjashtë deri në tetë vjet në arsimin fillor. Arsimi fillor pasohet nga arsimi i mesëm katër deri në gjashtë vjet. Katër vitet e fundit të shkollës së mesme përgjithësisht quhen "shkollë e mesme". Nxënësit përfundojnë shkollën e mesme, në moshën 17 ose 18 vjeç. Të diplomuarit e shkollës së mesme, të cilët vendosin të vazhdojnë shkollimin e tyre, mund të hyjnë në një institucion teknik ose profesional, një komunitet dy vjeçar ose kolegji të ri, ose një kolegji ose universitet katër vjeçar. Shkolla fillore mesatare regjistron 477 . Nivelet e notave të përfshira në shkollën fillore ndryshojnë sipas rrethit, bazuar në filozofinë arsimore dhe madhësinë e ndërtesës shkollore. Shkolla e mesme mesatare publike regjistron 7,18 nxënës. Arsimi i mesëm zakonisht ndahet në dy pjesë: shkolla e mesme (ose shkolla e mesme e vogël) dhe shkolla e mesme. Shkolla e mesme zakonisht përfshin klasat 6-8 ose 7-8, në varësi të rrethit. Shkolla e mesme zakonisht përfshin klasat 9-12. Të gjitha shtetet kërkojnë që nxënësit të ndjekin shkollën, por moshat e ndjekjes së detyrueshme ndryshojnë nga shteti. Shkollimi i detyrueshëm përfundon me ligj në moshën 16 në 30 shtete, në moshën 17 në nëntë shtete, dhe në moshën 18 në 11 shtete plus Rrethin e Kolumbisë. Shkollat publike në

Sh.B.A janë të mbështetura nga taksat dhe falas për nxënësit dhe familjet e tyre. Nxënësit huazojnë libra shkollorë falas për vitin, por ato duhet të sjellin vetë letrën e tyre dhe lapsa nga shtëpia. Në shumicën e shkollave publike, nxënësve u lejohet të veshin çdo veshje që u pëlqen në udhëzime të gjera, ndërsa një numër i vogël por në rritje i shkollave publike kërkojnë uniforma. Djemtë dhe vajzat zakonisht ndjekin klasën së bashku, megjithëse një numër i vogël i shkollave publike ofrojnë klasa të një gjinie (U.S. Department of Education, 2005).

Në shumicën e shteteve, viti shkollor zgjat 180 ditë. Shkolla fillon në shumicën e rretheve në fund të gushtit ose fillim të shtatorit dhe vazhdon deri në qershor, dhe shumica e rretheve shkollore kanë një pushim dy-javor në fund të dhjetorit dhe një pushim një javor në mars ose prill. Në përgjithësi, dita e shkollës shkon nga rreth orës 8 të mëngjesit në 3 pasdite; megjithatë, oraret ditore ndryshojnë ndjeshëm nga shkolla në shkollë. Shumica e ve të shkollave fillore studiojnë në të njëjtën klasë gjatë gjithë ditës me një mësues që ligjëron të gjitha lëndët. Klasa mund të vizitojë gjimnazin dhe bibliotekën një ose dy herë në javë. Nxënësit kanë një pushim ditor të drekës prej rreth 30 minutash. Shumica e shkollave kanë një ose dy pushime në kënde lojrash, megjithëse koha e lojërave është duke u zvogëluar ose eliminuar në një numër në rritje të shkollave për një sërë arsyesh. Në shumicën e shkollave fillore, koha mësimore ditore nuk është e ndarë në periudha; në vend të kësaj, mësuesit vendosin se sa kohë të shpenzojnë për të dhënë mësim për lëndë të veçanta bazuar në nevojat mësimore të ve dhe ekspertizën e tyre. Një ditë mësimi zakonisht përbëhet nga pesë deri në gjashtë periudha mësimore, me pushime të shkurtra ndërmjet periudhave. Çdo nxënës i shkollës së mesme ka një orar unik dhe grup klasash, i cili përcaktohet nga prindërit, këshilltarët e shkollës dhe nxënësi, bazuar në kërkesat lokale të diplomimit dhe interesat e nxënësit, qëllimet e karrierës dhe aftësinë akademike. Mësuesit e shkollave fillore dhe të mesme mbeten në klasat e tyre gjatë gjithë ditës dhe mësojnë lëndë të specializuara sesa tërë kurrikulën. Në fund të çdo periudhe, çdo nxënës zhvendoset në një klasë tjetër në varësi të orarit të tij / saj (U.S. Department of Education, 2005).

Asistentët e mësuesve referohen në mënyra të ndryshme - ndihmësit e mësuesve, ndihmësit mësimdhënës dhe profesionistët paraprakë - në varësi të zonës së vendit dhe rrethit shkollor ku ata punojnë. Asistentët e mësuesve përmbushin një rol kryesor mbështetës për t'i ndihmuar

nxënësit të kenë sukses në mjedisin e klasës. Asistentët e mësimdhënies ndihmojnë mësuesin për detyrat standarde të mbajtjes së shtëpisë, si pjesëmarrja në shkollë, mbledhja e detyrave të shtëpisë dhe regjistrimi i notave. Ato gjithashtu ndihmojnë mësuesit të përgatisin dhe të vendosin materiale dhe informacione për mësimet.

Për më tepër, asistentët e mësimdhënies përforcojnë mësimet dhe ndihmojnë nxënësit ndërsa përfundojnë detyrat në klasë. Kjo mund të përfshijë një grup të vogël ose ndihmë një-për-një. Zbatojnë rregullat në klasë, si dhe rregullat jashtë klasës. Gjithashtu mund të përfshijë detyrat e monitorimit të ambienteve shkollore dhe kafiterisë. Ata gjithashtu ndihmojnë mësuesit të punojnë përmes çështjeve me individualë dhe të ndihmojnë në plotësimin e nevojave të nxënësve të arsimit special të integruar, duke bërë modifikime në mësimet sipas nevojës. Kjo mund të përfshijë teste leximi me zë të lartë dhe sigurimin e kohës shtesë jashtë klasës që nxënësit të përfundojnë vlerësimet (U.S. Department of Education, 2005).

Për nxënësit që ndjekin shkolla të cilat ndodhen larg nga shtëpitë e tyre, transporti përmes autobusit shkollor zakonisht ofrohet falas nga rrethi i shkollës. Më shumë se gjysma e nxënësve publik fillor dhe të mesëm amerikan përdorin këtë shërbim për të udhëtuar në dhe nga shkolla çdo ditë. Shumë shkolla, veçanërisht në nivelin e mesëm, sponsorizojnë aktivitete të tilla si sporte, klube, arte interpretuese dhe mundësi shërbimi në komunitet. Në disa rrethe shkollash, të diplomuarit e ardhshëm inkurajohen ose kërkohet të kryejnë një numër të caktuar të orarit të shërbimit në komunitet (U.S. Department of Education, 2005).

Sa i përket procesit të gradimit apo notimit, nxënësit marrin nota në klasë për të përshkruar performancën e tyre akademike në secilën fushë lëndore. Sistemi i notimit i përdorur është përgjithësisht në shkallë shkronjash, ku "A" është më i larti dhe "F" është më i ulti dhe paraqet dështim. Notat e shkronjave shpesh shndërrohen në "mesatare të pikëve të notave" numerike ("GPA") - veçanërisht në nivelin e shkollës së mesme - për të përshkruar performancën e përgjithshme të një nxënësi. Në këtë rast, A = 4, B = 3, C = 2, D = 1 dhe F = 0, me një mesatare prej 4.0 pikë notash që tregon një rekord të klasës së përsosur (U.S. Department of Education, 2005). Vlerësimi në përgjithësi supozon një pikë fillestare prej 100, ose të përsosur, dhe zbrit pikat për gabime ose arsyetim me cilësi të dobët, në vend se të supozosh një pikë fillestare të

zeros dhe të shtosh pikë, si në disa sisteme të tjera të gradimit. Në mënyrë tipike, mësuesit në klasë janë plotësisht përgjegjës për përcaktimin e notave, bazuar në vendimet e tyre në cilësinë e punës së një nxënësi, rezultatet e provave në klasë dhe nivelin e pjesëmarrjes.

Promovimi apo avancimi i një nxënësi për vitin e ardhshëm të shkollimit bazohet kryesisht në notat e tij ose të saj në klasë. Nëse notat e një nxënësi janë të dobëta dhe mësuesi beson se ai ose ajo nuk është i gatshëm të gradohet në klasën tjetër, nxënësi mund të mbahet. Prindërit gjithashtu zakonisht luajnë një rol të rëndësishëm në marrjen e një vendimi të tillë. Nxënësit ka shumë të ngjarë të mbahen gjatë klasave të para të shkollës fillore.

Sa i përket gjithëpërfshirjes një numër i ligjeve federale rregullojnë ofrimin e shërbimeve arsimore për nxënësit me aftësi të kufizuara dhe posaçërisht ndalojnë diskriminimin në bazë të aftësisë së kufizuar nga subjektet publike ose institucionet që janë përfitues të ndihmës financiare federale. Legjislacioni kryesor qeverisës qeverisës për arsimin special është Ligji për individët me aftësi të kufizuara, i ndryshuar në 2004. Rreth 96 përqind e nxënësve me aftësi të kufizuara ndjekin shkolla të rregullta, ndërsa vetëm 4 përqind ndjekin institucione të ndara për arsimin për it me aftësi të kufizuara. Në mesin e atyre nxënësëve që ndjekin shkollat publike vendore, shumica janë të arsimuar në klasa të rregullta me ndihma dhe mbështetje të përshtatshme, të tilla si periudha të caktuara të takimit me një mësues të kualifikuar të arsimit special. Sasia e kohës së kaluar jashtë klasës së rregullt ndryshon dhe varet nga nevojat e nxënësit. Rreth gjysma e të gjithë nxënësëve me aftësi të kufizuara kalojnë 80 përqind ose më shumë të ditës së tyre në klasa të rregullta. Duke parë ndryshueshmërinë e praktikave mësimore të dy shteteve që janë krejtësisht të ndryshme edhe gjeografikisht, nga ana kulturore dhe politike, ky hulumtim synon të zbulojë nëse mësime të kosovarë janë të kënaqur me sistemin e tanishëm arsimor në Kosovë, dhe nëse do ishin të interesuar të përqafonin apo edhe adaptonin një sistem të edukimit, siç është sistemi i edukimit në SHBA.

2. METODOLOGJIA

Në bazë të mënyrës së realizimit ky hulumtim karakterizohet si hulumtim kuantitativ, ku të dhënat do të mblidhen me anë të pyetësorëve të shpërndarë në mënyrë elektronike drejtuar

mësimdhënësve të shkollave të Mitrovicës të cilët japin mësim në nivelin fillor, dhe pastaj për përpunimin e këtyre të dhënave do të mbështetemi në analiza të ndryshme statistikore.

Sic u cek edhe më lart, qëllimi i këtij hulumtimi është që të diskutojë mbi ngjashmëritë dhe dallimet në mes dy sistemeve arsimore; atij Kosovar dhe atij amerikan, a janë mësueset kosovare të kënaqura me kushtet dhe rregulloret e sistemit të tanishëm arsimor dhe a do e kishin ndërruar sistemin e tanishëm me atë Amerikan. Si i tille, parashtrohet keto pyetje hulumtuese:

1: A janë mësuesit kosovarë të kënaqur me kushtet dhe rregulloret e sistemit të tanishëm arsimor në Kosovë?

2: Nëse do kishin mundësi, a do e ndërronin mësuesit kosovarë sistemin aktual arsimor në Kosovë me atë Amerikan?

3: Cilat mendoni se janë pengesat për zbatimin e sistemit amerikan në Kosovë?

2.1 Pjesëmarrësit

Popullatë e këtij hulumtimi janë mësuesit kosovarë të cilët punojnë me it e ciklit të ulët (Klasa I-V). Pjesëmarrës ishin 20 mësues nga shkollat fillore në Mitrovicë, të cilët vullnetarisht morën pjesë në këtë hulumtim. Në hulumtim morën pjesë gjithsej 20 mësues nga shkolla të ndryshme të Mitrovicës, ndërsa 4 prej tyre ishin të gjinisë mashkullore apo 20% dhe 16 të tjerë të gjinisë femërore apo 80%. Sa i përket përvojë së punës, shohim se me përvojë 1-5 vite janë 6 mësues apo 30%, 7 mësues janë me përvojë 6-10 vite apo 35%, 2 janë me përvojë prej 11-20 vite apo 10% dhe 5 mësues me përvojë më shumë se 20 vite apo 25%.

Në institucione publike punojnë 18 mësues apo 90%, kurse në privat janë 2 respondentë apo 10%. Mësues që punojnë në klasën e parë janë 3 respondentë apo 15%, 3 janë që punojnë në klasën e dytë apo 15%, 6 në klasën e tretë apo 30%, 3 të tjerë në klasën e katërt apo 15% dhe 5 në klasën e pestë apo 25%.

Në zona urbane punojnë 13 mësues apo 65%, kurse në vende rurale punojnë 7 mësues apo 35%. Në klasa me 20-25 punojnë 7 mësues apo 35%, 7 të tjerë punojnë në klasa me 26-30 apo 35%,

4 të tjerë punojnë në klasa me 31-40 dhe 2 të tjerë punojnë në klasa me më shumë se 40 apo 10%.

Tabela 1.

Të Dhënat Përshkruese të Variablave në Studim

Gjinia	N	%
Mashkull	4	20.0%
Femër	16	80.0%
Përvoja në arsim	N	%
1-5 vite	6	30.0%
6-10 vite	7	35.0%
11-20 vite	2	10.0%
Më shumë se 20 vite	5	25.0%
Institucioni në të cilin punoni është?	N	%
Publik	18	90.0%
Privat	2	10.0%
Me cilën klasë jeni duke punuar momentalisht?	N	%
Klasën e I-rë	3	15.0
Klasën e II-të	3	15.0
Klasën e III-të	6	30.0
Klasën e IV-të	3	15.0
Klasën e V-të	5	25.0
Zona në të cilën punoni është?	N	%
Urban	13	65.0%
Rural	7	35.0%
Numri i ve në klasën tuaj?	N	%
20-25	7	35.0%
26-30	7	35.0%

31-40	4	20.0%
Më shumë se 40	2	10.0%

Në bazë të Tabelës 1 shihet se numrin më të madh të pjesëmarrësve e përbëjnë gjinia femërore, shumica e të cilëve veprojnë në institucione publike arsimore në zonat urbane.

2.2 Instrumentet

Mbledhja e të dhënave për këtë hulumtim është bërë me anë të pyetësorit online si instrument matës. Pyetësi është formuluar si përshtatje e dy pyetësorëve , atij të OCED për planprogramet e shkollave të mesme të ulëta (2004) dhe atij të Kirk Johnson (2001) për edukimin multikulturor, me përqendrim në diversitetin, përkatësinë etnike dhe pluralizmin.

2.3 Mënyra e mbledhjes së të dhënave

Procesi i mbledhjes të të dhënave ka zgjatur rreth 1 javë, pasi që me të gjitha mësueset realizova bashkëbisedim duke ju treguar për sistemin arsimor në SHBA. Pastaj, atyre ua dërgova një fletë me informacione dhe të dhëna lidhur me sistemin e edukimit në SHBA (Shtojca 2) së bashku me pyetësin në formë elektronike.

2.4 Analiza e të dhënave

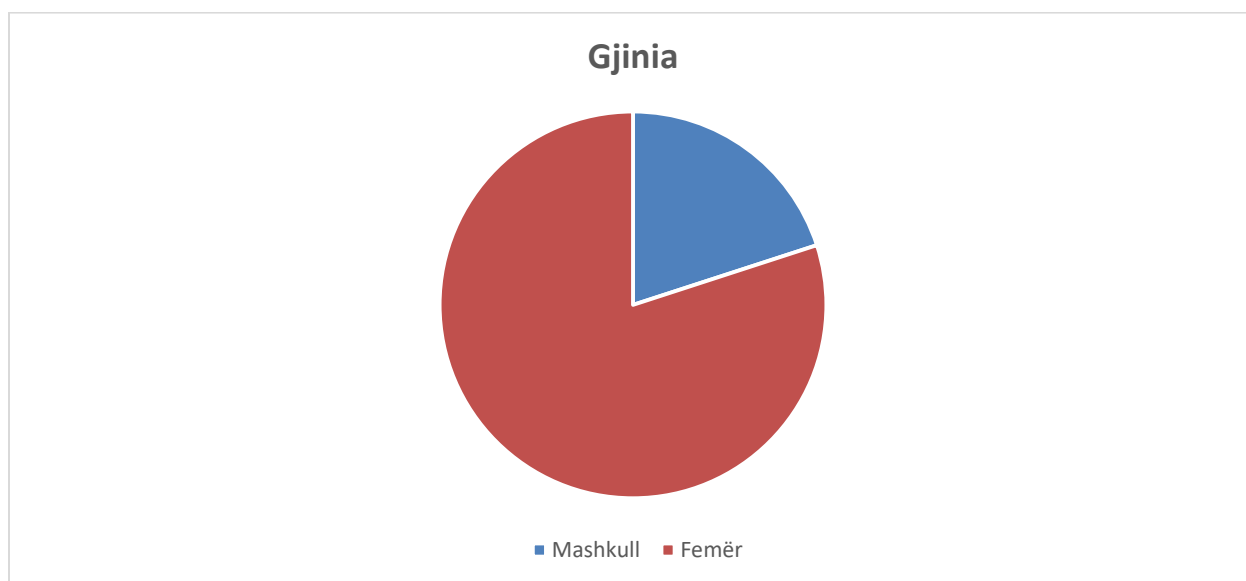
Analiza e të dhënave është bërë në programin SPSS 20 (Statistical Package for the Social Sciences) dhe janë kryer këto analiza: analiza deskriptive, korrelacioni, t-testi.

2.5 Aspekti etik

Para plotësimit të pyetësorit nga ana e mësimeve, atyre iu është siguruar pjesëmarrje e vullnetshme dhe konfidencialitet i plotë për të gjitha të dhënat e respondentëve. Të gjitha informacionet e nxjerra janë përdorur specifikisht vetëm për qëllimet e hulumtimit dhe palë të treta nuk kanë pasur asesi qasje në informacionet e marrura.

4. REZULTATET

Tek pyetja e parë “Gjinia juaj?” shohim se 80% (16 pjesëmarrës) i përkasin gjinisë femërore dhe 20% (4 pjesëmarrës) janë të gjinisë mashkullore.

Figural. Gjinia e pjesëmarrësve

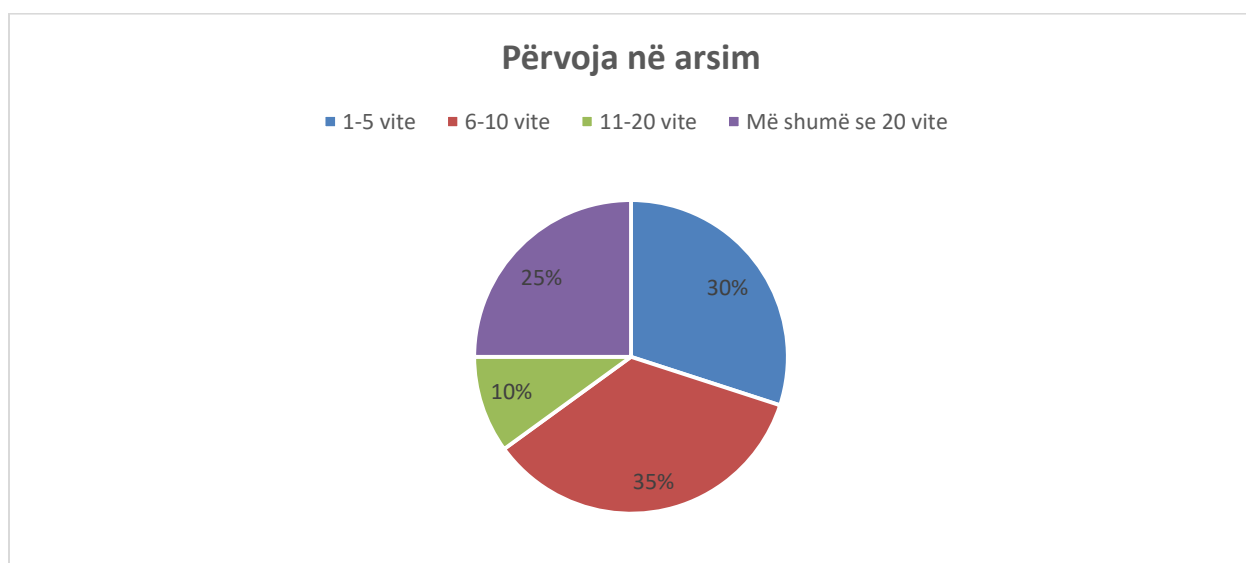

Figura2. Përvoja në arsim

Tek pyetja “Përvoja juaj në arsim?” rezultatet na tregojnë se 30% e pjesëmarrësve (6 pjesëmarrës) kishin 1-5 vite përvojë arsimore, 35% (7 pjesëmarrës) kishin 6-10 vite përvojë, 10% e tyre (2 pjesëmarrës) kishin 11-20 vite përvojë arsimore, dhe 25% (5 pjesëmarrës) kishin më shumë se 20 vite përvojë arsimore.

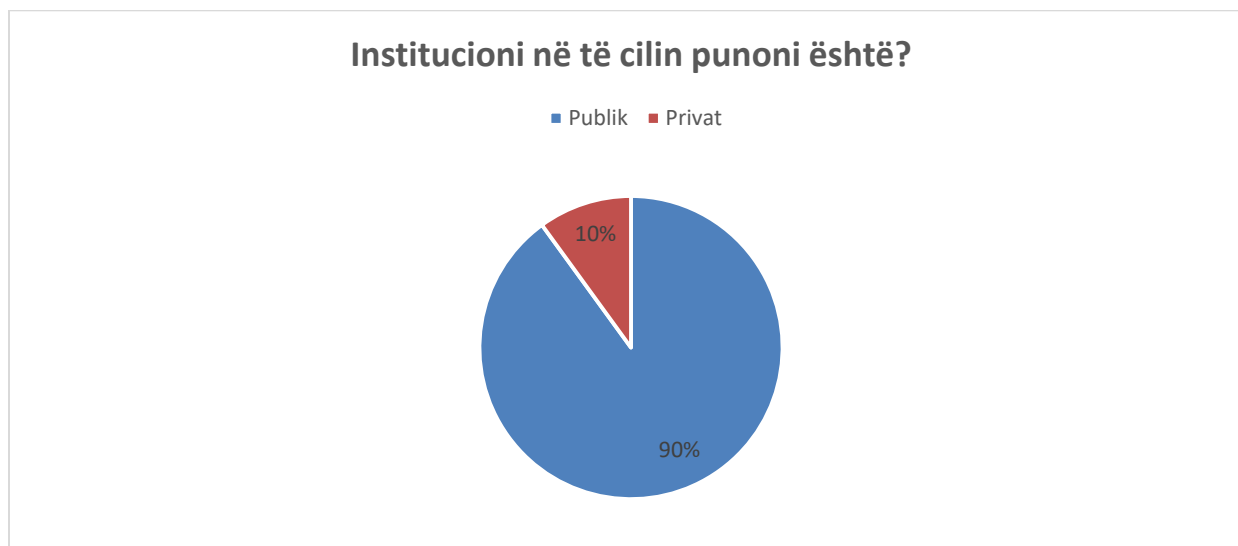

Fig3. Institucioni në të cilin punoni?

Tek pyetja “Institucioni në të cilin punoni?” rezultatet na tregojnë se 90% e tyre (18 pjesëmarrës) punojnë në institucione publike, dhe 10% (2 pjesëmarrës) punojnë në institucione private.

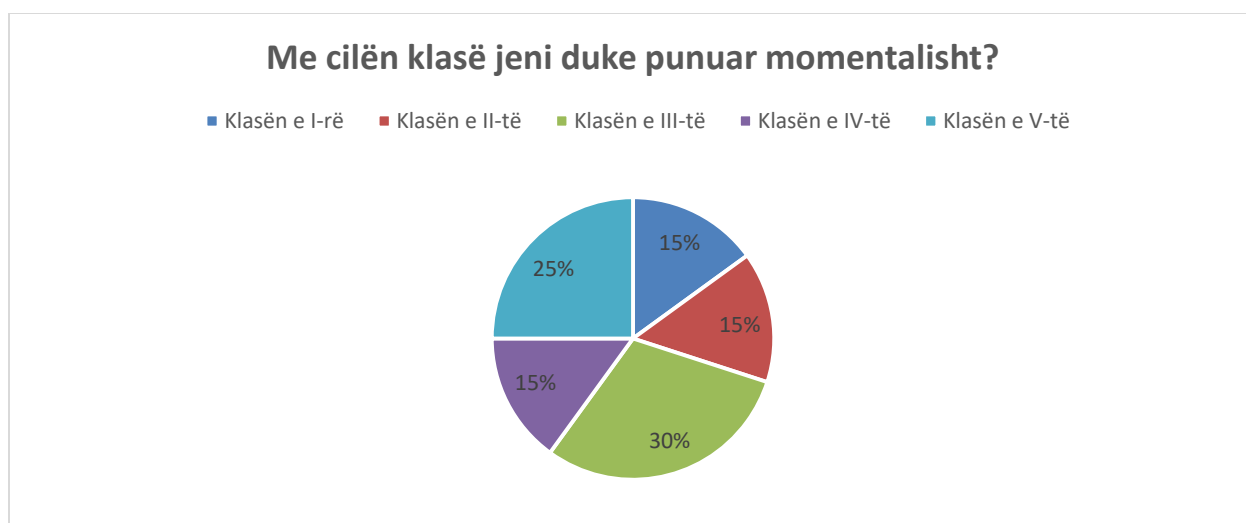

Fig4. Me cilën klasë jeni duke punuar momentalisht

Nga 20 pjesëmarrës 15% (3 pjesëmarrës) deklaruan se punojnë me klasën e parë, 15% (3 pjesëmarrës) deklaruan se punojnë me klasën e dytë, 30% (6 pjesëmarrës) deklaruan se punojnë me klasën e tretë, 15% (3 pjesëmarrës) deklaruan se punojnë me klasën e katërt dhe 25% (5 pjesëmarrës) deklaruan se punojnë me klasën e 5-të.

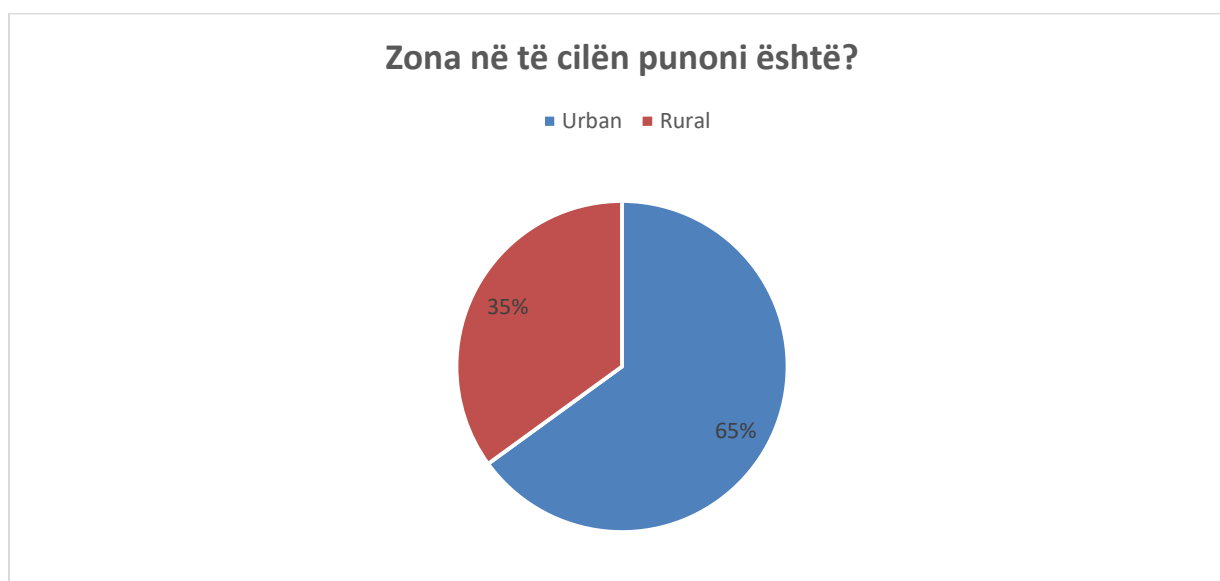

Fig5. Zona në të cilën punoni?

Për sa i përket pyetjes “Zona në të cilën punoni?” 65% apo 13 pjesëmarrës u përgjigjën se jetojnë në zona urbane, ndërsa 35% apo 7 pjesëmarrës deklaruan se punojnë në zona rurale.

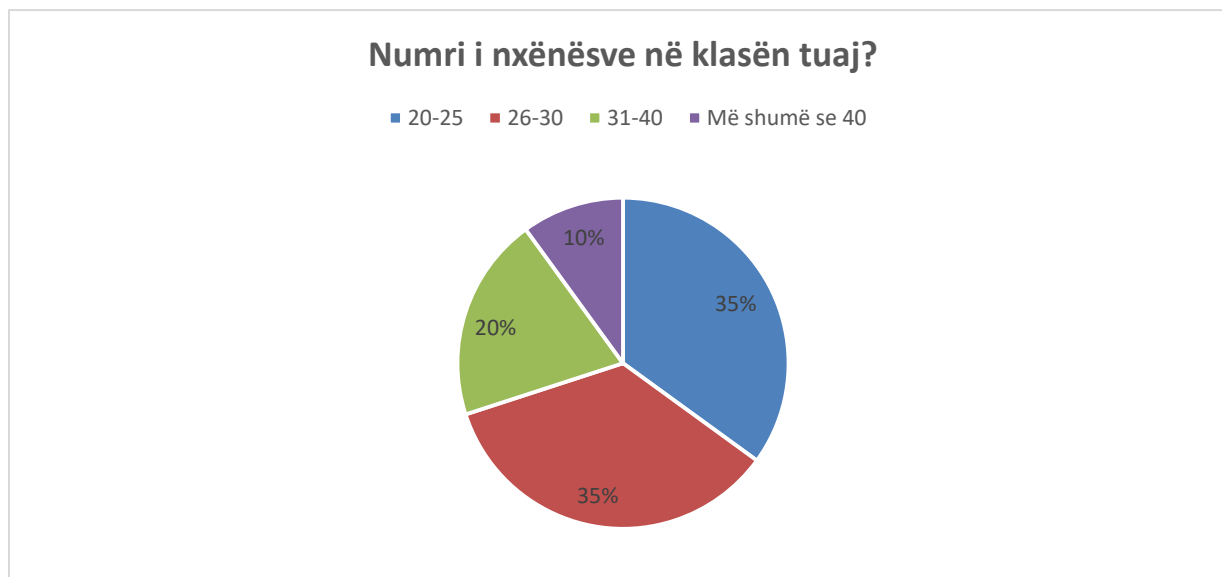

Fig6. Numri i nxënësve në klasë?

Tek pyetja “Numri i nxënësve në klasën tuaj” nga 20 pjesëmarrës gjithsej, 35% (7 pjesëmarrës) u deklaruan se punojnë me klasa me 20-25 , poashtu 35% (7 pjesëmarrës) u deklaruan se punojnë me klasa me 26-30 , dhe 30% u deklaruan se punojnë me klasa me më shumë se 30 .

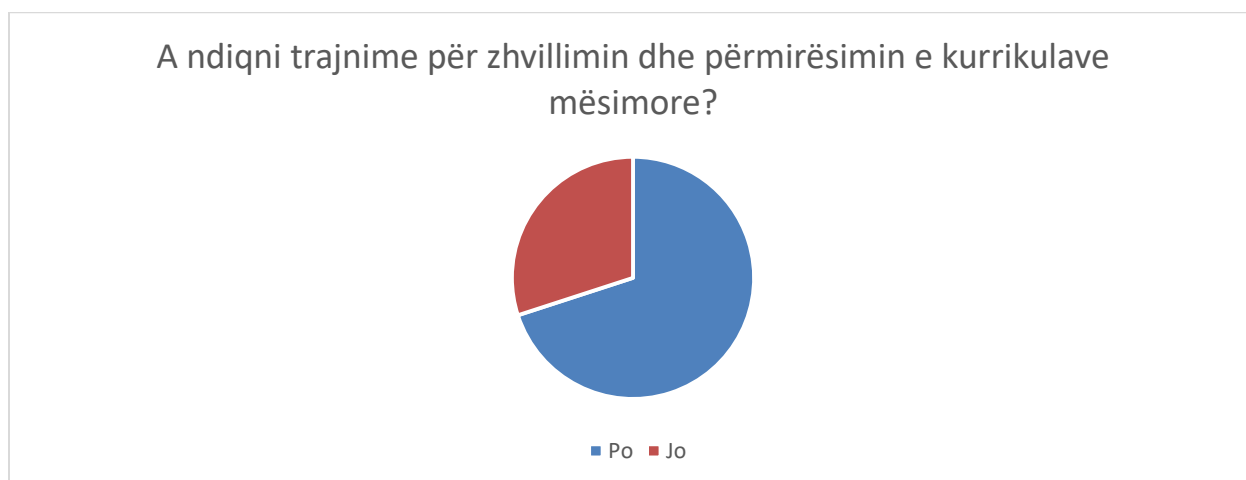

Fig7. Ndjekja e trajnimeve për zhvillimin dhe përmirësimin e kurrikulave mësimore

Rezultatet e pyetjes tregojnë 70% se 14 prej mësuesve ndjekin rregullisht trajnime për zhvillim dhe përmirësim të kurikulave mësimore , ndërsa 6 të tjerë apo 30% nuk i ndjekin ato.

Fig8. Puna në institucione arsimore jashtë vendit

Tek pyetja “A ju ka rastisur të vizitoni apo të punoni në institucione arsimore jashtë vendit?” rezultoi se tetë nga mësuesit apo 40%, kanë punuar apo kanë vizituar insitucione arsimore jashtë vendit, kurse 12 të tjerë apo 60% jo.

Sa i përket pyetjes së parë hulumtuese që kishte të bënte me kënaqshmërinë e mësuesve kosovar me kushtet dhe rregulloret e sistemit të arsimit arsimor në Kosovë, shohim se tek pohimi se nëse ata mendojnë se sistemi i deritanishëm arsimor është i përshtatshëm për zhvillimin e aftësive të trendeve botërore, shohim se 50% nuk pajtohen aspak apo 10 mësues, 15% e tyre pajtohen mesatarisht apo 3% dhe 35% të tjerë pajtohen plotësisht apo 7 mësues, me një mesatare të përgjigjeve prej 1.85 dhe devijim standard të lartë prej 0.93.

Mësuesit shprehen se në bazë të kushteve të arsimit në Kosovë, sistemi amerikan do të ishte i përshtatshëm për 60% të respondentëve apo 12 mësues, 15% shprehen se pajtohen mesatarisht me një veprim të tillë apo 3 mësues dhe 25% thonë se nuk pajtohen aspak apo 5 mësues.

Mësuesit mendojnë se të mësuarit nga shtëpia (home schooling) i cili përdoret në SHBA, se nuk është i përshtatshëm për 30% të mësuesve, kurse 65% e tyre thonë se kjo është mesatarisht e mundur dhe vetëm 5% e pranojnë si të mirëqenë. Për të qenë më të qartë, të dhënat janë paraqitur në tabelën e mëposhtme, respektivisht Tabela 2.

Mësuesit kosovar mendojnë se asistent mësuesit do të jenë të nevojshëm në sistemin arsimor në Kosovë, ku 60% e tyre e pranojnë këtë ndryshim, 30% janë mesatarisht të pajtimit se kjo është e dobishme dhe 10% nuk e pranojnë

Tabela 2.

Kënaqshmëria e mësuesve kosovarë me kushtet dhe rregulloret e sistemit të tanishëm arsimor në Kosovë.

	Nuk pajtohem aspak		Pajtohem mesatarisht		Pajtohem plotësisht		Mean	Std. Deviaton
	N	%	N	%	N	%		
	A mendoni se sistemi i tanishëm arsimor në Kosovë është i përshtatshëm për zhvillimin e aftësive të trendeve botërore?	10	50.0%	3	15.0%	7		
Duke u bazuar në të dhënat e ofruara paraprakisht, a mendoni se zbatimi i sistemit amerikan të arsimit do të ishte më i përshtatshëm për vendin tonë?	5	25.0%	3	15.0%	12	60.0%	2.35	0.875
Nga ajo që lexuat paraprakisht, a mendoni se sistemi i shkollimit në shtëpi (home schooling) që përdoret në SHBA, do të ishte i përshtatshëm të zbatohet në Kosovë?	6	30.0%	13	65.0%	1	5.0%	1.75	0.550
A mendoni se asistent mësuesit duhet të jenë prezent në çdo klasë në Kosovë?	2	10.0%	6	30.0%	12	60.0%	2.50	0.688

A mendoni që aktivitetet ekstra kurrikulare (sport, klube të interesave të ndryshme) duhet të bëhen obligative në sistemin e arsimit kosovar?	4	20.0%	5	25.0%	11	55.0%	2.35	0.813
A mendoni se do kishte disavantazhe zbatimit i këtij sistemi në Kosovë?	12	60.0%	4	20.0%	4	20.0%	1.60	0.821

Mësuesit shprehen se aktivitetet ekstra kurrikulare duhet të jenë obligative ku 55% pajtohen me këtë ndryshim në sistemin e arsimit në Kosovë, 25% të tjerë janë mesatarisht të pajtimit dhe 20% nuk pajtohen fare.

Në fund ata nuk mendojnë se ky sistem i arsimit do të kishte disavantazhe, pasi 60% nuk mendojnë se ky ndryshim do të krijonte disavantazhe, 20% e kanë mendimin e ndarë, kurse 20% të tjerë mendojnë se ky sistem krijon disavantazhe.

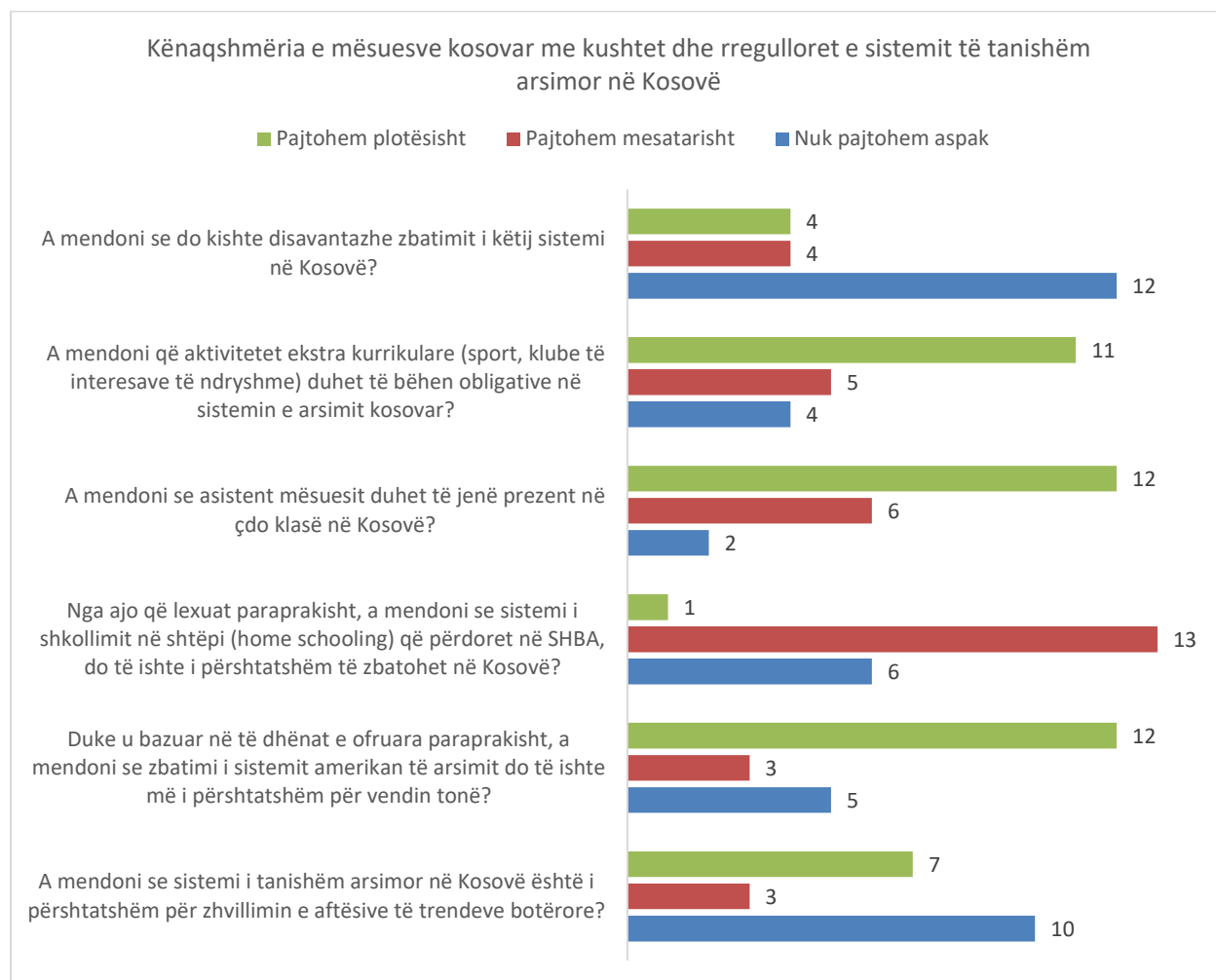

Fig9. Kënaqshmëria e mësuesve kosovarë me kushtet dhe rregulloret e sistemit të tanishëm arsimor në Kosovë.

Sa i përket pyetjes së dytë hulumtuese: “Nëse do kishin mundësi, a do e ndërronin mësuesit kosovarë sistemin aktual arsimor në Kosovë me atë Amerikan?”, të dhënat më së miri janë dhënë në tabelën e mëposhtme.

Tabela3.

Opinionit i mësuesve kosovar në raport me ndërrimin e sistemit aktual të Kosovës me atë Amerikan

Sa i përshtatshëm mendoni se do ishte përdorimi i testeve të standardizuara në nivel shtetëror, në fund të çdo niveli (klase), për lëndët gjuhë shqipe dhe matematikë?	N	%	Mean	Std. Deviation
Pajtohem mesatarisht	11	55.0	2.45	0.510
Pajtohem plotësisht	9	45.0		
Cilat mendoni se do të ishin pengesat për zbatimin e këtij sistemi në Kosovë?	N	%	Mean	Std. Deviation
Mungesa e fondeve	7	35.0%	2.45	1.317
Pengesat infrastrukturore	4	20.0%		
Refuzimi nga ana e mësimeve	2	10.0%		
Trajnimi i mësimeve	7	35.0%		
Cilat mendoni se do të ishin benefitet e zbatimit të këtij sistemi në Kosovë?	N	%	Mean	Std. Deviation
Gjithëpërfshirje më e madhe	1	5.0%	2.65	0.813
Krijimi i më shumë mundësive për globalizëm	8	40.0%		
Mësim më kualitativ	8	40.0%		
Tjetër	3	15.0%		
Cilët nga faktorët e mëposhtëm mendoni se lehtësojnë implementimin e sistemit amerikan të arsimit në Kosovë?	N	%	Mean	Std. Deviation
Adaptimi i politikave mbarë-shtetërore arsimore për përdorimin e teknologjisë.	7	35.0%	2.15	1.040
Furnizimi me pajisjet e nevojshme	5	25.0%		
Njohuritë dhe aftësitë e mësuesve në përdorimin e teknologjisë informative në arsim.	6	30.0%		
Tjetër	2	10.0%		
Nga ajo çka lexuat cilët nga faktorët e mëposhtëm mendoni se vështirësojnë implementimin e sistemit amerikan të arsimit në Kosovë?	N	%	Mean	Std. Deviation
Burimet e pamjaftueshme; me financiare.	3	15.0%	3.35	1.348
Mungesa e pajisjeve të nevojshme	2	10.0%		
Mungesa e përvojave të stafit në përdorimin e teknologjive arsimore	4	20.0%		
Rezistenca e mësuesve për të ndryshuar	7	35.0%		
Skepticismi në lidhje me efektivitetin e sistemit të ri	4	20.0%		

Deri 55% e mësuesve kanë mendim të ndarë se përdorimi i testeve të standardizuara në nivel shtetëror, kurse 45% e tyre pajtohen plotësisht se ky ndryshim në sistemin e arsimit është i domosdoshëm, ku ka një mesatare prej 2.45 dhe devijimi standard prej 0.51.

Dhe sa i përket pyetjes së fundit, apo pyetjes së tretë hulumtuese "*Cilat mendoni se janë pengesat për zbatimin e sistemit amerikan në Kosovë?*", ata shprehen se pengesat për zbatimin e sistemit të arsimit në Kosovë janë disa faktorë, siq është mungesa e fondeve ku 35% e tyre e paraqesin këtë si faktor vendimtarë, pastaj trajnimi i mësimeve me 35%, pengesat në infrastrukturë me 20% dhe 10% është refuzimi nga ana e mësimeve, me një mesatare prej 2.45 dhe devijim standard prej 1.31.

Sa i përket benefiteve të zbatimit të sistemit arsimor në Kosovë, mësuesit shprehen se krijimi i më shumë mundësive për globalizim dhe mësimi më kualitativ janë dy elemente të rëndësishme me 80% të rasteve, kurse ka faktorë si gjithpërfshirja dhe të tjera me 20%, ku ka një mesatare prej 2.65 dhe devijim standard prej 0.81.

Ndërsa faktorët të cilët e vështërsojnë implementimin e sistemit amerikan në Kosovë konsiderohen të jenë rezistenca e mësuesve për të ndryshuar me 35%, skepticizmi në lidhje me efektivitetin e sistemit arsimor të ri me 20%, mungesa e përvojave të stafit në përdorimin e teknologjisë arsimore me 20%, burime e pamjaftueshme me financa me 15% dhe mungesa e pajisjeve të nevojshme me 10%, me mesatare të përgjigjeve prej 3.35 dhe devijim standard prej 1.34.

Faktorët të cilët mësuesit i konsiderojnë që lehtësojnë implementimin e sistemit amerikan të arsimit në Kosovë është adaptimi i politikave mbarë-shtetërore arsimore për përdorimin e teknologjisë me 35%, furnizimi me pajisje të nevojshme me 25%, njohuritë dhe aftësitë e mësuesve në përdorimin e teknologjisë informative në arsim me 30% dhe të tjera me 10%.

Për të vërtetuar se nuk ka dallime gjinore sa i përket opinionit të tyre mbi trajnimet, sistemin e arsimit në Kosovë dhe ndikimet që mund të ketë sistemi amerikan në Kosovë, është përdorur testi Independent Sample t-test, ndërsa tabela e mëposhtme paraqet të dhënat deskriptive të cilat janë përshkruar edhe tek pjesa demografike dhe pjesa e analizave deskriptive

5. DISKUTIME

Përmes këtij hulumtimi kemi arritur tek disa të dhëna të rëndësishme në lidhje me kënaqshmërinë e mësimit në lidhje me sistemin arsimor në Kosovë, mendimet e tyre rreth sistemit arsimor në Amerikë, dhe mundësitë e zbatimit të këtij sistemi në vendin tonë.

Në hulumtim morën pjesë gjithsej 20 mësues nga shkolla të ndryshme të Mitrovicës, 4 prej tyre ishin të gjinisë mashkullore 20% dhe 16 të tjerë të gjinisë femërore apo 80%. Shumica e tyre ishin të punësuar në institucione publike (18 mësues apo 90%), kurse në privat janë 2 respondentë apo 10%. Mësues që punojnë në klasën e parë ishin 3 apo 15%, 3 janë që punojnë në klasën e dytë apo 15%, 6 në klasën e tretë apo 30%, 3 të tjerë në klasën e katërt apo 15% dhe 5 në klasën e pestë apo 25%. Në zona urbane punojnë 13 mësues apo 65%, kurse në vende rurale punojnë 7 mësues apo 35%. Në klasa me 20-25 punojnë 7 mësues apo 35%, 7 të tjerë punojnë në klasa me 26-30 apo 35%, 4 të tjerë punojnë në klasa me 31-40 dhe 2 të tjerë punojnë në klasa me më shumë se 40 apo 10%.

Nga pyetja e parë hulumtuese, e cila ishte *“A janë mësuesit kosovarë të kënaqur me kushtet dhe rregulloret e sistemit të tanishëm arsimor në Kosovë?”*, rezultatet nga kjo pyetje na tregojnë se më shumë se 50% e mësimit në Kosovë janë të pakënaqur me sistemin e tanishëm arsimor në Kosovë, sepse sipas tyre ky sistem nuk është i përshtatshëm për zhvillimin e aftësive të trendeve botërore dhe dukurisë së globalizimit.

Pyetja e dytë hulumtuese ishte *“Nëse do kishin mundësi, a do e ndërronin mësuesit kosovarë sistemin aktual arsimor në Kosovë me atë Amerikan?”*. Të gjeturat nga kjo pyetje na tregojnë se shumica e mësimit në Kosovë apo 60% e tyre mendojnë se sistemi amerikan do të ishte i përshtatshëm të zbatohet në vendin tonë, dhe vetëm 25% e tyre mendojnë se ky sistem nuk është i përshtatshëm të zbatohet në sistemin arsimor të vendit tonë. Mësimit në Kosovë gjithashtu u shprehën se e konsiderojnë të përshtatshme zbatimin e shumë praktikave mësimore që përdoren në SHBA si për shembull, metoda e “mësimit në shtëpi”, prezenca e asistent mësuesve nëpër klasa, përdorimi i testeve të standardizuara në

fund të çdo niveli apo klase. Ata u shprehën se zbatimi i këtij sistemi do sillte benefite të ndryshme si mësim më kualitativ, krijim i mundësive për globalizëm, gjithpërfshirje më të madhe etj.

Natyrisht se zbatimi i këtij sistemi do ti kishte pengesat dhe vështirësitë e veta, dhe nga pyetja *“Cilat mendoni se janë pengesat për zbatimin e sistemit amerikan në Kosovë?”* rezultatet na tregojnë se mësimdhënësit kosovarë, mendojnë se zbatimi i sistemit amerikan të arsimit në vendin tone do të vështirësohej nga faktorë si pengesat infrastrukturore, trajnimi i mësimdhënësve, mungesa e fondeve. Pastaj burimet e pamjaftueshme financiare, rezistenca e mësuesve për tëndryshuar, skepticizmi në lidhje me efektivitetin e sistemit të ri, mungesa e paisjeve të nevojshme, mungesa e përvojave të stafit në përdorimin e teknologjive arsimore konsiderohen si faktorë të cilët do vështirësonin zbatimin e këtij sistemi në vendin tonë.

5. KONKLUDIME DHE REKOMANDIME

Edukimi është çelësi i zhvillimit dhe formësimit të çdo individi. Si i tillë, çdo shtet mundohet të përshtasë politikat e arsimit bazuar në kulturën e vet dhe në të njëjtën kohë duke pasur objective kryesore globalizmin. Në rastin tonë, sektori i arsimit vazhdon të mbetet një nga sferat më të kritikuar dhe më të ndjeshme shoqërore në Kosovë. Vështirësitë me të cilat përballet arsimi në Kosovë janë nga më të ndryshmet, duke filluar nga mungesa e infrastrukturës së mjaftueshme shkollore, mungesa e buxhetit të mjaftueshëm, ndërrimet e shpeshta të sistemeve dhe planprogrameve që rrjedhimisht sjell problemin e përshtatjes me reformat e reja etj.

Me anë të këtij hulumtimi, u munduam të marrim informacione më të përafërta në lidhje me sistemin arsimor në Kosovë, duke konsideruar dhe krahasuar me sistemin dhe praktikën arsimore të cilat zbatohen në SHBA. Sipas informacioneve të marrura nga pyetësi i zhvilluar me mësimdhënës, del se mësuesit kosovarë janë relativisht të kënaqur me sistemin aktual të arsimit në Kosovë, mirëpo gjithashtu mendojnë se sistemi i tanishëm arsimor nuk është i përshtatshëm apo “në hap” me zhvillimin e aftësive dhe trendeve botërore. Kjo vjen nga fakti se Kosova ende nuk ka arritur nivel të kënaqshëm të qasjes në institucione arsimore. Në Kosovë siç e dimë, shkollat ende punojnë me ndërrime, e poashtu mungojnë hapësirat e mjaftueshme për siç janë kabinetet, laboratorët, punëtoritë për zhvillimin e aftësive praktike etj.

Sipas këtij hulumtimi del se nëse do kishin mundësi, mësuesit kosovarë do e ndërronin sistemin aktual arsimor në Kosovë me atë Amerikan, dhe do ishin të gatshëm të përqafonin praktikën arsimore të zbatuar në SHBA, sepse sipas rezultateve nga pyetësi një sistem si ai amerikan, do të krijonte më shumë mundësi për globalizëm dhe mësim më kualitativ duke qenë se sistemi amerikan i arsimit konsiderohet si një ndër më të suksesshmet dhe më të zhvilluarat në mbarë botën, dhe SHBA-të njihen si shteti që shpenzon më shumë se çdo shtet tjetër me mesatarisht 11,000\$ të shpenzuar për një nxënës në vit (OECD, 2019).

Natyrisht se zbatimi i një sistemi të avancuar arsimor si ai amerikan, në një shtet të dalur nga lufta si Kosova, do të kishte benefite, mirëpo edhe vështirësi dhe barriera. Formimi i një sistemi funksionues arsimor është një sfidë kryesore posaçërisht për shtetet që dalin nga konflikte të

armatosura. Në këto ambiente pas konfliktit, reforma në arsim konsiderohet aktivitet zhvillimi duke kontribuar në procese më të gjera të ngritjes së institucioneve dhe pajtimit në një perspektivë të ndërtimit të paqes dhe stabilizimit. Sipas informacioneve të dala nga ky hulumtim, shohim se mësimdhënësit kosovarë si vështirësinë më të madhe e shohin mungesën e fondeve dhe trajnimeve të mësimdhënësve, ndjekur nga pengesat infrastrukturore etj. Skepticizmi nga ana e mësimdhënësve dhe rezistenca e tyre për të ndryshuar sistemin e deritanishëm, gjithashtu janë faktorë që sipas tyre do ta vështirësonin këtë process.

Përmirësimi i cilësisë së arsimit do të bëjë që nxënësit që mbarojnë arsimin parauniversitar në Kosovë të zotojnë njohuri, shkathtësi dhe shprehi që janë të krahasueshme me nxënësit e vendeve të tjera. Kjo mundëson një mobilitet të shtuar të nxënësve të ardhshëm dhe të fuqisë punëtore, pra një integrim më të plotë të Kosovës në rrjedhat botërore. Me ngritjen e cilësisë do të sigurohet një pjesëmarrje më e madhe e të gjitha grupeve të shoqërisë kosovare në arsim duke ndikuar kështu në rritjen e shkallës së zhvillimit njerëzor në Kosovë dhe ndërtimin e një shoqërie të mbështetur në barazi, diversitet dhe tolerancë. Prandaj, i rekomandojmë dhe udhëzojmë organet kompetente që të marrin masa dhe veprime konkrete në ngritjen e cilësisë arsimore, duke marrë shembull sistemin e arsimit në SHBA, apo më saktësisht pikat e forta të këtij sistemi sepse askush nuk mund ta ndërrojnë gjendjen e një populli, derisa ata të ndërrojnë vetveten.

7. LITERATURA

Akareem, H., & Hossain, S. (2014). *Determinants of education quality: what makes nxënës' perception different* Taylor & Francis. Retrieved 10 September 2020, from <https://doi.org/10.1080/23265507.2016.1155167>.

Al-Issa, A., & Al-Bulushi, A. (2012). *English language teaching reform in Sultanate of Oman: The case of theory and practice disparity*. Retrieved 10 September 2020

Aliu, J., Rraci, E., & Bajrami, K. (2019). *ARSIMI DHE AFTËSIMI PROFESIONAL NË KOSOVË: SFIDAT DHE MUNDËSITË*. Keen-ks.net. Retrieved 10 September 2020, from https://www.keen-ks.net/site/assets/files/1470/vet_education_in_kosovo_challenges_and_opportunities_alb.pdf.

Aliu, L. (2020). *Analizë e sistemit arsimor në Kosovë*. Library.fes.de. Retrieved 10 September 2020, from <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/kosovo/15187.pdf>.

Oecd.org. (2004). Retrieved 10 September 2020, from <http://www.oecd.org/education/skills-beyond-school/27569815.pdf>.

Arsimi fillor dhe i mesëm - Portali Shtetëror i Republikës së Kosovës. Rks-gov.net. (2020). Retrieved 10 September 2020, from <https://www.rks-gov.net/AL/f274/edukimi/arsimi-fillor-dhe-i-mesem>.

CAPE | Private School Facts. Capenet.org. (2015). Retrieved 10 September 2020, from <http://www.capenet.org/facts.html>.

Hank, C., & Writer, S. (2018). *American and European schools differ in many ways*. Mountaineer. Retrieved 10 September 2020, from <https://shsnews.org/19800/features/the-differences-between-american-and-european-schools>

Idris, F., Hassan, Z., & Ya'acob, A. (2011). *The role of education in shaping youth's national identity*. SciVerse Science Direct. Retrieved 10 September 2020, from <https://www.sciencedirect.com/#open-access>.

LIGJI Nr. 04/L-032 PËR ARSIMIN PARAUNIVERSITAR NË REPUBLIKËN E KOSOVËS

Ligji për Arsimin Parauniversitar në Republikën e Kosovës

Ligji për Arsimin në Komuna <http://masht.rks-gov.net/uploads/2015/06/9ligji-i-arsimit-nekomuna2008-03-l068-al-arse-kom.pdf>

Ligji për Vetëqeverisje Lokale, <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2530>

MASHT. “Kurrikula Bërthamë Për Arsimin e Mesëm Të Lartë Të Kosovës,” Gusht 2016.

Kurrikula Bërthamë Për Arsimin e Mesëm Të Ulët Të Kosovës, Gusht 2016.

OECD iLibrary | Statistics. Oecd-ilibrary.org. (2019). Retrieved 10 September 2020, from <https://www.oecd-ilibrary.org/statistics>.

Preet Inder Kaur, H. (2013). *A Questionnaire on Government Education System using Data Mining*. Citeseerx.ist.psu.edu. Retrieved 10 September 2020, from <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/summary?doi=10.1.1.301.9131>.

Sang, K. (2017). A Comparative Study of Differences between Chinese and American Family Educational Approaches. *Journal Of Educational Theory And Management*, 1(1), 70. <https://doi.org/10.26549/jetm.v1i1.295>

Sarabu, V. (2012). *COMPARATIVE STUDY OF EDUCATION SYSTEM IN INDIA AND USA*. Vijaysvision.blogspot.com. Retrieved 10 September 2020, from <http://vijaysvision.blogspot.com/2012/06/comparative-study-of-education-system.html>.

Stevenson, H., & Lee, S. (2020). Www2.ed.gov. Retrieved 10 September 2020, from <https://www2.ed.gov/PDFDocs/UScasestudy.pdf>.

U.S. Department of Education, International Affairs Staff, *Education in the United States: A Brief Overview*, Washington, D.C., 2005.

Wieczorek, C. (2008). *Comparative Analysis of Educational Systems of American and Japanese Schools: Views and Visions*. Files.eric.ed.gov. Retrieved 10 September 2020, from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ781668.pdf>.

Wilk, K. (2017). *The best educational systems in the world on example of European and Asian countries*. Retrieved 10 September 2020, from <https://content.sciendo.com/view/journals/hjbpa/8/3/article-p103.xml?language=en>.

Woessmann, L. (2016). *The Importance of School Systems: Evidence from International Differences in PISA Achievement*. Ftp.iza.org. Retrieved 10 September 2020, from <http://ftp.iza.org/dp10001.pdf>.

Yukiko, I. (2001). *Questionnaire Surveys: Four Survey Instruments in Educational Research*. Files.eric.ed.gov. Retrieved 10 September 2020, from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED459215.pdf>.

Zhao, X. (2020). *Understanding the American Education System*. Studyusa.com. Retrieved 10 September 2020, from <https://www.studyusa.com/en/a/58/understanding-the-american-education-system>.

SHTOJCAT
FORMULAR PAJTIMI

UNIVERSITETI I MITROVICES
'ISA BOLETINI'
Rr.Parku Industrial, p.n. 40000 Mitrovicë
Republika e Kosovës
FAKULTETI I EDUKIMIT

FORMULAR PAJTIMI

I/E nderuar,

Fakulteti i Edukimit të Universitetit të Mitrovicës, në organizimin e studimeve ka të paraparë zhvillimin e punimit të Diplomës. Në këtë kuadër, unë kam zgjedhur të zhvilloj këtë hulumtim. Hulumtimi do të bëjë **NJË STUDIM KRAHAUES MES ARSIMIT KOSOVAR DHE AMERIKAN**. Formulari ju ofrohet për tu pajtuar që të jeni pjesë e hulumtimit. Ne ju sigurojmë që të dhënat e mbledhura në këtë studim, do të përdoren vetëm për realizimin e qëllimit të këtij studimi. Ju mund të zgjidhni të jeni pjesëmarrës në kushte anonimiteti ose konfidencialiteti. Ne respektojmë zgjedhjen Tuaj.

Duke besuar dhe respektuar në bashkëpunimin me Ju, Ju falënderojmë.

Ju lutem nënshkruani konfirmimin tuaj.

Ofruesi i formularit

Një kopje e këtij konfirmimi mbetet tek Ju.

[Nëse keni ndonjë pyetje apo paqartësi në vazhdimësi, ju lutem kontaktoni profesoreshën mentore të punimit, Edita Bekteshi, në edita.bekteshi@umib.net]

Ju faleminderit!

Pyetësor për mësuesit

Unë jam Bardha Ibishi nxënëse e vitit të katërt në Fakultetin e Edukimit.

Për të punuar punimin e diplomës, kam përcaktuar të hulumtoj rreth dallimeve dhe ngjashmërive në mes të sistemit arsimor kosovar dhe atij amerikan, mundësive të aplikimit të këtij të fundit në vendin tonë.

Me mirësjellje ju lus të plotësoni me sinqeritet pyetësorin. Të dhënat tuaja do të jenë konfidenciale dhe nuk do të përdoren për asnjë qëllim tjetër.

Ju falenderojmë për kontributin tuaj.

1. Gjinia juaj?

- a) F
- b) M

2. Përkatësia etnike?

- a) Kosovare/e
- b) Serbe/e
- c) Boshnjake/e
- d) Tjetër

3. Përvoja juaj në arsim?

- a) 1-5 vite
- a) 6-10 vite
- b) 11-20 vite
- c) Më shumë se 20 vite

4. Institucioni në të cilin punoni është?

- a) Privat
- b) Publik

5. Me cilën klasë jeni duke punuar momentalisht?

- a) Klasa e I-rë
- b) Klasa e II-të
- c) Klasa e III-të
- d) Klasa e IV-të
- e) Klasa e V-të

6. Zona ku punoni është:

- a) Rurale
- b) Urbane

7. Numri i ve në klasën tuaj?

- a) 20-25
- b) 26-30
- c) 31-35
- d) 35+

8. A keni qenë ndonjëherë pjesë e ndonjë trajnimit për zhvillimin dhe përmirësimin e kurrikulave mësimore?

- a) Asnjëherë
- b) Një herë
- c) Disa herë
- d) Shumë herë

9. A ju ka rastisur të vizitoni apo të punoni në institucione arsimore jashtë vendit?

- a) a)Po
- b) b)Jo

10. A mendoni se sistemi i tanishëm arsimor në Kosovë është i përshtatshëm për zhvillimin e aftësive të trendeve botërore?

- a) Nuk pajtohem aspak
- b) Pajtohem mesatarisht
- c) Pajtohem plotësisht

11. Duke u bazuar nga te dhenat e ofruara paraprakisht, a mendoni se zbatimi i sistemit amerikan të arsimit do të ishte më i përshtatshëm për vendin tonë?

- a) Nuk pajtohem aspak
- a) Pajtohem mesatarisht
- b) Pajtohem plotësisht

12. A mendoni se sistemi i shkollimit në shtëpi (home schooling) që përdoret në SHBA, do të ishte i përshtatshëm të zbatohet në Kosovë, bazuar ne the dhanat paraparke per sistemin amerikan?

- a) Nuk pajtohem aspak
- b) Pajtohem mesatarisht
- c) Pajtohem plotësisht

13. A mendoni se asistent mësuesit duhet të jenë prezent në çdo klasë në Kosovë?

- a) Nuk pajtohem aspak
- b) Pajtohem mesatarisht
- c) Pajtohem plotësisht

14. A mendoni që aktivitetet ekstra kurrikulare (sport, klube të interesave të ndryshme) duhet të bëhen obligative në sistemin e arsimit kosovar?

- a) Nuk pajtohem aspak

- b) Pajtohem mesatarisht
- c) Pajtohem plotësisht

15. Sa i përshtatshëm mendoni se do ishte përdorimi i testeve të standardizuara në nivel shtetëror, në fund të çdo niveli (klase), për lëndët gjuhë shqipe dhe matematikë?

- a) Aspak i përshtatshëm
- b) Mesatarisht i përshtatshëm
- c) Jashtëzakonisht i përshtatshëm

16. Cilat mendoni se do të ishin pengesat për zbatimin e këtij sistemi në Kosovë?

- a) Pengesat infrastrukturore
- b) Trajnimi i mësimitdhënësve
- c) Mungesa e fondeve
- d) Refuzimi nga ana e mësimitdhënësve
- e) Tjetër

17. Cilat mendoni se do të ishin benefitet e zbatimit të këtij sistemi në Kosovë?

- a) Mësim më kualitativ
- b) Krijimi i më shumë mundësive për globalizëm
- c) Gjithëpërfshirje më e madhe

18. A mendoni se do kishte disavantazhe zbatimit i këtij sistemi në Kosovë?

- a) Nuk pajtohem aspak
- b) Pajtohem mesatarisht
- c) Pajtohem plotësisht

19. Cilët nga faktorët e mëposhtëm mendoni se lehtësojnë implementimin e sistemit amerikan të arsimit në Kosovë?

- a) Adaptimi i politikave mbarë-shtetërore arsimore për përdorimin e teknologjisë.

- b) Njohuritë dhe aftësitë e mësuesve në përdorimin e teknologjisë informative në arsim.
- c) Furnizimi me pajisjet e nevojshme
- d) Furnizimi me programet (softuerët) e nevojshëm.

20. Cilët nga faktorët e mëposhtëm mendoni se vështirësojnë implementimin e sistemit amerikan të arsimit në Kosovë?

- a) Burimet e pamjaftueshme financiare.
- b) Rezistenca e mësuesve për të ndryshuar
- c) Skepticizmi në lidhje me efektivitetin e sistemit të ri
- d) Mungesa e pajisjeve të nevojshme
- e) Mungesa e përvojave të stafit në përdorimin e teknologjive arsimore

Informacione për mësuesit në lidhje me sistemin arsimor në SH.B.A

Edukimi në Shtetet e Bashkuara të Amerikës ofrohet në institucione publike, private dhe mësim në shtëpi. Sipas të dhënave nga viti 2013, rreth 87% e nxënësve të nivelit fillor ndoqën mësimet në shkolla publike, 10% në shkolla private dhe 3% u shkolluan nga shtëpia (CAPE, 2013). Sipas ligjit shtetëror, arsimi është i detyrueshëm në një interval moshe që fillon nga pesë deri në tetë dhe përfundon diku midis gjashtëmbëdhjetë dhe tetëmbëdhjetë vjeç, në varësi të shtetit. Disa shtete lejojnë nxënësit të largohen nga shkolla në moshën 14-17 me lejen e prindërve, para se të mbarojnë shkollën e mesme; shtetet e tjera kërkojnë që nxënësit të qëndrojnë në shkollë deri në moshën 18 vjeçe (NCES, 2008). Arsimi publik (falas) zakonisht fillon nga kopshti deri në klasën 12, apo siç njihet me shkurtesën “K-12”. Arsimi fillor në Shtetet e Bashkuara (i quajtur edhe arsim elementar) i referohet shtatë deri në nëntë viteve të para të arsimit formal në shumicën e juridiksioneve, në shkollat fillore, përfshirë shkollat e mesme (NCES, 2015). Viti i parë i arsimit fillor zakonisht quhet “kopsht fëmijësh” dhe fillon në moshën 5 ose 6 vjeçe, ose vitet e mëpasshme zakonisht numërohen duke u referuar si klasa e parë, klasa e dytë dhe kështu me radhë. Shkollat fillore normalisht vazhdojnë deri në klasën e gjashtë, të cilat it i plotësojnë

normalisht kur janë në moshën 11 ose 12 vjeç. Disa shkolla fillore diplomojnë pas klasës së 4-të ose të 5-të dhe nxënësit të cilët kalojnë në një shkollë të mesme.

Sipas U.S. Department of Education, arsimit fillor (fillor) dhe i mesëm përfshin dymbëdhjetë vite akademike, ose klasë. Sidoqoftë, organizimi i arsimit fillor dhe të mesëm ndryshon në rrethet dhe shtetet shkollore. Në përgjithësi, nxënësit kalojnë nga gjashtë deri në tetë vjet në arsimin fillor. Arsimit fillor pasohet nga arsimi i mesëm katër deri në gjashtë vjet. Katër vitet e fundit të shkollës së mesme përgjithësisht quhen "shkollë e mesme". Nxënësit përfundojnë shkollën e mesme, në moshën 17 ose 18 vjeç. Të diplomuarit e shkollës së mesme, të cilët vendosin të vazhdojnë shkollimin e tyre, mund të hyjnë në një institucion teknik ose profesional, një komunitet dy vjeçar ose kolegji të ri, ose një kolegji ose universitet katër vjeçar. Nivelet e notave të përfshira në shkollën fillore ndryshojnë sipas rrethit, bazuar në filozofinë arsimore dhe madhësinë e ndërtesës shkollore. Arsimit i mesëm zakonisht ndahet në dy pjesë: shkolla e mesme (ose shkolla e mesme e vogël) dhe shkolla e mesme. Shkolla e mesme zakonisht përfshin klasat 6-8 ose 7-8, në varësi të rrethit. Shkolla e mesme zakonisht përfshin klasat 9-12. Të gjitha shtetet kërkojnë që nxënësit të ndjekin shkollën, por moshat e ndjekjes së detyrueshme ndryshojnë nga shteti. Shkollimi i detyrueshëm përfundon me ligj në moshën 16 në 30 shtete, në moshën 17 në nëntë shtete, dhe në moshën 18 në 11 shtete plus Rrethin e Kolumbisë. Shkollat publike në Sh.B.A janë të mbështetura nga taksat dhe falas për nxënësit dhe familjet e tyre. Nxënësit huazojnë libra shkollorë falas për vitin, por ato duhet të sjellin vetë letrën e tyre dhe lapsa nga shtëpia. Në shumicën e shkollave publike, nxënësit u lejohet të veshin çdo veshje që u pëlqen në udhëzime të gjera, ndërsa një numër i vogël por në rritje i shkollave publike kërkojnë uniforma. Djemtë dhe vajzat zakonisht ndjekin klasën së bashku, megjithëse një numër i vogël i shkollave publike ofrojnë klasa të një gjinie (U.S. Department of Education, 2005).

Në shumicën e shteteve, viti shkollor zgjat 180 ditë. Shkolla fillon në shumicën e rretheve në fund të gushtit ose fillim të shtatorit dhe vazhdon deri në qershor, dhe shumica e rretheve shkollore kanë një pushim dy-javor në fund të dhjetorit dhe një pushim një-javor në mars ose prill. Në përgjithësi, dita e shkollës shkon nga rreth orës 8 të mëngjesit në 3 pasdite; megjithatë, oraret ditore ndryshojnë ndjeshëm nga shkolla në shkollë. Shumica e ve të shkollave fillore

studiojnë në të njëjtën klasë gjatë gjithë ditës me një mësues që ligjëron të gjitha lëndët. Klasa mund të vizitohet gjimnazin dhe bibliotekën një ose dy herë në javë. Nxënësit kanë një pushim ditë të drekës prej rreth 30 minutash. Shumica e shkollave kanë një ose dy pushime në kënde lojrash, megjithëse koha e lojërave është duke u zvogëluar ose eliminuar në një numër në rritje të shkollave për një sërë arsyesh. Në shumicën e shkollave fillore, koha mësimore ditore nuk është e ndarë në periudha; në vend të kësaj, mësuesit vendosin se sa kohë të shpenzojnë për të dhënë mësim për lëndë të veçanta bazuar në nevojat mësimore të ve dhe ekspertizën e tyre. Një ditë mësimi zakonisht përbëhet nga pesë deri në gjashtë periudha mësimore, me pushime të shkurtra ndërmjet periudhave. Çdo nxënës i shkollës së mesme ka një orar unik dhe grup klasash, i cili përcaktohet nga prindërit, këshilltarët e shkollës dhe nxënësi, bazuar në kërkesat lokale të diplomimit dhe interesat e nxënësit, qëllimet e karrierës dhe aftësinë akademike. Mësuesit e shkollave fillore dhe të mesme mbeten në klasat e tyre gjatë gjithë ditës dhe mësojnë lëndë të specializuara sesa tërë kurrikulën. Në fund të çdo periudhe, çdo nxënës zhvendoset në një klasë tjetër në varësi të orarit të tij / saj (U.S. Department of Education, 2005).

Asistentët e mësuesve referohen në mënyra të ndryshme - ndihmësit e mësuesve, ndihmësit mësimdhënës dhe profesionistët paraprakë - në varësi të zonës së vendit dhe rrethit shkollor ku ata punojnë. Asistentët e mësuesve përmbushin një rol kryesor mbështetës për t'i ndihmuar nxënësit të kenë sukses në mjedisin e klasës. Asistentët e mësimdhënies ndihmojnë mësuesin për detyrat standarde të mbajtjes së shtëpisë, si pjesëmarrja në shkollë, mbledhja e detyrave të shtëpisë dhe regjistrimi i notave. Ato gjithashtu ndihmojnë mësuesit të përgatisin dhe të vendosin materiale dhe informacione për mësimet.

Për më tepër, asistentët e mësimdhënies përforcojnë mësimet dhe ndihmojnë nxënësit ndërsa përfundojnë detyrat në klasë. Kjo mund të përfshijë një grup të vogël ose ndihmë një-për-një. Zbatojnë rregullat në klasë, si dhe rregullat jashtë klasës. Gjithashtu mund të përfshijë detyrat e monitorimit të ambienteve shkollore dhe kafiterisë. Ata gjithashtu ndihmojnë mësuesit të punojnë përmes çështjeve me individualë dhe të ndihmojnë në plotësimin e nevojave të nxënësve të arsimit special të integruar, duke bërë modifikime në mësimet sipas nevojës. Kjo

mund të përfshijë teste leximi me zë të lartë dhe sigurimin e kohës shtesë jashtë klasës që nxënësit të përfundojnë vlerësimet (U.S. Department of Education, 2005).

Për nxënësit që ndjekin shkolla të cilat ndodhen larg nga shtëpitë e tyre, transporti përmes autobusit shkollor zakonisht ofrohet falas nga rrethi i shkollës. Më shumë se gjysma e nxënësve publik fillor dhe të mesëm amerikan përdorin këtë shërbim për të udhëtuar në dhe nga shkolla çdo ditë. Shumë shkolla, veçanërisht në nivelin e mesëm, sponsorizojnë aktivitete të tilla si sporte, klube, arte interpretuese dhe mundësi shërbimi në komunitet. Në disa rrethe shkollash, të diplomuarit e ardhshëm inkurajohen ose kërkohet të kryejnë një numër të caktuar të orarit të shërbimit në komunitet (U.S. Department of Education, 2005).

Sa i përket procesit të gradimit apo notimit, nxënësit marrin nota në klasë për të përshkruar performancën e tyre akademike në secilën fushë lëndore. Sistemi i notimit i përdorur është përgjithësisht në shkallë shkronjash, ku "A" është më i larti dhe "F" është më i ulti dhe paraqet dështim. Notat e shkronjave shpesh shndërrohen në "mesatare të pikëve të notave" numerike ("GPA") - veçanërisht në nivelin e shkollës së mesme - për të përshkruar performancën e përgjithshme të një nxënësi. Në këtë rast, A = 4, B = 3, C = 2, D = 1 dhe F = 0, me një mesatare prej 4.0 pikë notash që tregon një rekord të klasës së përsosur (U.S. Department of Education, 2005). Vlerësimi në përgjithësi supozon një pikë fillestare prej 100, ose të përsosur, dhe zbrit pikat për gabime ose arsytim me cilësi të dobët, në vend se të supozosh një pikë fillestare të zeros dhe të shtosh pikë, si në disa sisteme të tjera të gradimit. Në mënyrë tipike, mësuesit në klasë janë plotësisht përgjegjës për përcaktimin e notave, bazuar në vendimet e tyre në cilësinë e punës së një nxënësi, rezultatet e provave në klasë dhe nivelin e pjesëmarrjes.

Promovimi apo avancimi i një nxënësi për vitin e ardhshëm të shkollimit bazohet kryesisht në notat e tij ose të saj në klasë. Nëse notat e një nxënësi janë të dobëta dhe mësuesi beson se ai ose ajo nuk është i gatshëm të gradohet në klasën tjetër, nxënësi mund të mbahet. Prindërit gjithashtu zakonisht luajnë një rol të rëndësishëm në marrjen e një vendimi të tillë. Nxënësit ka shumë të ngjarë të mbahen gjatë klasave të para të shkollës fillore.

Sa i përket gjithëpërfshirjes një numër i ligjeve federale rregullojnë ofrimin e shërbimeve arsimore për nxënësit me aftësi të kufizuara dhe posaçërisht ndalojnë diskriminimin në bazë të aftësisë së kufizuar nga subjektet publike ose institucionet që janë përfitues të ndihmës financiare federale.